

Utjecaj autoriteta razrednika na stvaranje pozitivne atmosfere i poticanje motivacije učenika

Marmilić, Veronika

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:448179>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-03**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Veronika Marmilić

**Utjecaj autoriteta razrednika na stvaranje pozitivne
atmosfere i poticanje motivacije učenika**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Utjecaj autoriteta razrednika na stvaranje pozitivne atmosfere
i poticanje motivacije učenika
Diplomski rad

Student/ica:
Veronika Marmilić

Mentor/ica:
izv. prof. dr. sc. Jasmina Vrkić Dimić

Zadar, 2024

Ja, **Veronika Marmilić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Utjecaj autoriteta razrednika na stvaranje pozitivne atmosfere i poticanje motivacije učenika** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 19. ožujka 2024.

SADRŽAJ:

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Pedagogija i odgojna uloga škole	3
2.1. <i>Pedagoške kompetencije</i>	3
2.2. <i>Promjene unutar kurikuluma</i>	5
3. Pedagogija i autoritet	7
3.1. <i>Autoritet u učionici</i>	8
3.2. <i>Dinamika moći</i>	10
4. Autoritet učitelja i motivacija učenika	12
5. Razredništvo	14
6. Relevantna istraživanja	17
6.1. <i>Oblikovanje razredne atmosfere</i>	17
6.2. <i>Važnost empatije</i>	18
6.3. <i>Problem samoispunjavajućeg proročanstva</i>	19
7. Metodologija istraživanja	22
7.1. <i>Predmet istraživanja</i>	22
7.2. <i>Cilj istraživanja</i>	22
7.3. <i>Zadaci istraživanja</i>	22
7.4. <i>Idejne pretpostavke</i>	23
7.5. <i>Metode i instrumenti istraživanja</i>	23
7.6. <i>Ispitanici i postupak provođenja istraživanja</i>	23
7.7. <i>Vrijeme i mjesto istraživanja</i>	24
8. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja	25
8.1. <i>Poželjne karakteristike razrednika</i>	25

8.2. Uloga razrednika	26
8.3. Korisnost rada razrednika	27
8.3. Zadovoljstvo radom razrednika	28
8.4. Utjecaj razrednika na atmosferu u razredu i motivaciju učenika	29
8.5. Autoritet razrednika.....	33
9. Zaključak	35
10. Literatura	37
11. Prilozi.....	42
12. Sažetak.....	43
13. Summary	44

1. Uvod

Za kvalitetno provođenje nastavnog procesa od ključne je važnosti stvaranje skladnog odnosa između učitelja i učenika. Škola, uz obrazovnu funkciju, također provodi jednako važnu odgojnu funkciju koja je od nezamjenjive važnosti u pripremi učenika za svijet rada i budućnost. Prema Buljubašić-Kuzmanović i Kretić Majer (2008) jedan od najvažnijih indikatora kvalitete obrazovanja je upravo podrška koju škola pruža svojim učenicima. Psihološka i emocionalna skrb te planirani pristupi za provođenje osobnog i socijalnog razvoja često su stavljeni u drugi plan, dok se naglasak stavlja na školski uspjeh učenika.

Promatrajući odgojnu funkciju škole, možemo primijetiti kako postoji konflikt između progresivnog i tradicionalnog pristupa odgoju. Autoritativni stil vođenja nastave gdje je subjekt nastave učitelj koji donosi sve odluke i pravila sve više nestaje iz suvremenih škola te ga zamjenjuje demokratski. Zahvaljujući progresivnom demokratskom pristupu vođenja nastave, nastavni proces se usmjerava prema učeniku i razvoju njegovih sposobnosti. Prema Rosić (2011) učenici su postali dio obrazovnog procesa te oni nisu više samo primatelji znanja, već i sami sudjeluju u realizaciji nastave. Međutim, glavna autoritativna figura i dalje je upravo učitelj te je na njemu odgovornost da uspostavi pozitivno ozračje u kojem se učenik osjeća sigurno.

Weber definira autoritet kao moć da se izdaju zapovijedi i obaveza na poslušnost, međutim, naglašava da se do autoriteta može doći na više različitih načina (Weber, 1976 prema Fanuko, 2010). Do izvršenja zapovijedi ne mora doći samo ukoliko je u pitanju strah ili osjećaj dužnosti. Učitelj ili koja druga autoritativna figura može postići isti efekt empatijom, racionalnim obrazloženjem, i/ili nadahnućem. Mladi učitelji koji tek završavaju fakultete često dolaze na novo radno mjesto posve nespremni za nadolazeće izazove u području discipline i autoriteta. Učitelj i učenik uspostavljaju takozvani transforni odnos te se ne smije zanemariti činjenica da je učitelj u odnosu na učenika u nadređenom položaju (Klopčić, 2021).

Hrvatski teoretičari duhovno-znanstvene provenijencije rano su primijetili važnost školske i razredne atmosfere. Školska i razredna atmosfera direktno utječu na međuljudske odnose unutar škole, ponašanje njezinih članova, efikasnost i kvalitetu provođenja nastave, i na sam osjećaj u školi. Idealna atmosfera u školi može se postići samo suradnjom učenika, roditelja i školskog osoblja, pri čemu razrednik igra ključnu ulogu u tom procesu. Na stvaranje nepovoljne atmosfere prvenstveno utječu problemi međuljudskih odnosa koji određuju osobnost škole. Poznati hrvatski pedagog Davorin Trstenjak prepoznaje odgojnu ulogu škole te poručuje:

„Svekolikoj djeci budi pravi otac i mati!.. Ti si duša školi svojoj. Kakav si ti, takva su i djeca“ (Domović, 2003:14). Možemo zaključiti kako je upravo na učiteljima najveća odgovornost za uspostavljanje pozitivne razredne atmosfere te da imaju znatno veću ulogu od upoznavanja učenika sa školskim gradivom (Šejtanić, 2018).

Kako bi učitelj mogao potaknuti i podržati razvoj svojih učenika, on ih mora dobro upoznati. Poznavanje učenika i njihovih individualnih razlika i potreba ključni su kako bi učitelj mogao prepoznati i reagirati na potencijalne probleme. Učitelj koji ima najveću priliku i odgovornost upoznati svoje učenike je upravo razrednik, zbog čega je on tema ovog istraživanja. Kako bi se istražila uloga i važnost autoriteta razrednika provesti će se intervju među učenicima osnovnih i srednjih škola. Mišljenje i iskustvo učenika na satovima razredne nastave pružiti će bolji uvid u rad razrednika te istražiti najefikasnije stilove autoriteta. Svrha ovog istraživanja je analizirati ponašanje i autoritet razrednika te ispitati utječe li ono na razrednu atmosferu i ima li ulogu u motiviranju i/ili demotiviranju učenika. Također će se istražiti koliko su učenici svjesni zadaća svojih razrednika i smatraju li da ih njihovi razrednici uspješno ispunjavaju. S obzirom na ograničenu dostupnost literature i istraživanja na ovu temu, istraživanje ovog područja dobiva iznimnu važnost zbog potencijala da pridonese unapređenju pristupa razredništvu u budućnosti.

2. Pedagogija i odgojna uloga škole

Kako bismo dublje istražili ulogu razrednika i njegov autoritet, potrebno je razmotriti njegov položaj u kontekstu pedagogije. Pedagogija, kao društvena znanost koja se bavi proučavanjem odgoja i obrazovanja desetljećima, proučava ulogu i utjecaj učitelja. Bez pedagogije, napredak u obrazovanju bi bio ograničen. Iako je relativno mlada znanost, donijela je brojne korisne promjene i pomogla u unapređivanju školskog sustava. Ukoliko učitelji naiđu na prepreke u vođenju nastave, pedagozi uskaču kako bi istražili problem i ponudili rješenja. Općepoznata je obrazovna uloga pedagogije s obzirom da je ona ključna u sastavljanju kurikuluma i zbog smjernica koje nudi za kvalitetno provođenje nastavnog procesa. Međutim, odgojna uloga je od jednako velike važnosti, ali je nažalost puno manje istražena. Autoritet je od neosporne važnosti kada se provodi odgojna uloga škole te direktno utječe na individualni razvoj učenika. Autoritet je prva asocijacija kada se govori o uspostavljanju discipline, međutim, jednako je važan i za osobni razvoj djeteta (Klopčić, 2021). Okruženje koje učitelj stvara unutar učionice ima značajan učinak za učenika, njegov razvoj i blagostanje.

2.1. Pedagoške kompetencije

Pedagogija je od velike pomoći u odgojno-obrazovnom radu s obzirom da pruža preporuke i podršku u oblikovanju mladih umova. Njezina najveća važnost leži upravo u sposobnosti identificiranja individualnih potreba učenika. Učitelji svakodnevno koriste pedagoške metode kako bi identificirali potrebe učenika te stvorili pozitivno i poticajno okruženje u kojem se on može razvijati. Zahvaljujući tome, učitelji imaju mogućnost stvoriti okruženje koje potiče autonomiju i razvoj učenika. Pedagogija proučava učenika u cijelosti, od razumijevanja njegovog individualnog stila učenja, emocionalnog stanja do socijalnog i emocionalnog razvoja. Nedovoljno prepoznavanje odgojne uloge škola ograničava mogućnost učitelja da njeguju talente i strasti učenika, što rezultira ometanjem njihovog cjelokupnog razvoja i potencijala.

Pedagoške kompetencije učitelja su nužne za uspješan rad učitelja i provođenje nastave. Pedagoška kompetencija se definira kao visoka stručna razina koja podrazumijeva kvalitetno pedagoško obrazovanje i osposobljenost učitelja za odgojno-obrazovni rad (Mijatović, 2000 prema Đuranović i sur., 2013). Stručnjaci ističu važne pedagoške kompetencije koje svaki učitelj mora posjedovati za uspješno provođenje nastave, a one uključuju: predmetnu, komunikacijsku, didaktičko-metodičku, refleksivnu, socijalnu, emocionalnu, interkulturalnu, i građansku kompetenciju (Brust Nemet, 2013). Također se napominje kako su sve navedene kompetencije usko povezane i jednako važne u radu učitelja. Odgovornosti učitelja ne staju

samo na organizaciji nastavnog procesa, već uključuju i oblikovanje razredne atmosfere, procjenu napretka i uspjeha učenika te suradnju s roditeljima kako bi se djetetu mogla pružiti sva potrebna pomoć (Brust Nemet, 2013).

Potrebu za promjenom rada učitelja ističu razni hrvatski stručnjaci i pedagozi (Đuranović i sur., 2013). Oni napominju kako napredak znanosti i tehnologije zahtijeva novi skup kompetencija kako bi učitelji bili osposobljeni za suvremeni rad. Među najvažnijim kompetencijama autori ističu pedagošku, stručnu, komunikacijsku, i informacijsku i informatičku kompetenciju. Zahvaljujući pedagoškim kompetencijama učitelj može pristupiti radu na profesionalan način te izbjeći početničke greške i improvizaciju. Autori rada o pedagoškim kompetencijama učitelja također ističu da je odgovornost za kvalitetu nastavnog procesa na učiteljima. Kako bi se osiguralo kvalitetno provođenje nastave, od izuzetne je važnosti da kroz stjecanje pedagoških kompetencija nastavnici dobiju potrebne alate za rad u školi (Đuranović i sur., 2013). Istraživanje pedagoških kompetencija učitelja provedeno 2006. godine pokazalo je da se učitelji osjećaju dovoljno upoznati s gradivom i spremnim na prenošenje znanja, ali se osjećaju nespremnima za rad s učenicima s poteškoćama u ponašanju, posebnim potrebama, i za suradnju s roditeljima (Đuranović i sur., 2013). Na temelju tih saznanja, jasno je da postoji potreba za unaprjeđivanjem edukacije budućih učitelja kako bi se adekvatno nosili s tim izazovima.

Prema Bratanić, profesionalna komunikacija također je neizostavan element pedagoških kompetencija učitelja (Bratanić, 2002 prema Đuranović i sur., 2013). Profesionalna i socijalna komunikacija su ključne kako bi učitelj mogao pravilno postupiti tijekom problematične situacije. Učiteljeva primjena demokratskog i socijalno-integrativnog načina komunikacije u radu i odnosu s učenicima izravno doprinosi u stvaranju pozitivnog školskog, razrednog i nastavnog okruženja. Rezultati istraživanja provedenog 2008. godine pokazuju kako većina učitelja smatra da imaju pedagoške kompetencije potrebne za uspješno vođenje nastave, međutim, samo je trećina učitelja izjavila kako smatra da su potrebne kompetencije stekli tijekom svog formalnog obrazovanja (Ljubetić i sur., 2008 prema Brust Nemet, 2013).

U trećem poglavlju monografije „Odgoj u školi“, koja istražuje važnost odgojne uloge škole, naglašava se da kvaliteta obrazovanja ovisi o kompetencijama učitelja (Miočić, 2016). Učitelj više nije samo prijenosnik znanja, već ima odgovornost stvaranja okoline u kojoj učenici mogu razvijati svoje sposobnosti i stjecati novo znanje. Ističe se važnost fleksibilnosti učitelja te potrebu da se on neprestano usavršava putem raznih edukacija i stručnih aktivnosti. Osim toga, tekst ističe važnost i moć odnosa između sudionika obrazovnog procesa. Dobri odnosi

moгу pozitivno utjecati na stvaranje osjećaja sigurnosti, autonomije, i motivacije učenika. S druge strane, loši međuljudski odnosi unutar razreda mogu negativno utjecati na pojedinca i njegov razvoj. Također se naglašava važnost medijskog odgoja u školi, gdje djeca trebaju naučiti tražiti, prebirati i koristiti informacije dostupne putem medija. Ovi su elementi ključni za razumijevanje i razvijanje kritičkog razmišljanja o informacijama s kojima se mladi susreću u svakodnevnom životu, što je prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (NOK-u) dio odgojne uloge škole (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011).

U suvremenoj školi, odgojna uloga škole i učitelja doživjela je značajne promjene, a s time su se pojavile i nove odgovornosti koje učitelji trebaju preuzeti. Učitelji se danas suočavaju s izazovima kao što su prilagodba različitim stilovima učenja, podrška učenicima s posebnim potrebama, razvijanje digitalnih kompetencija i promicanje kritičkog razmišljanja. Upravo zbog tih novih zahtjeva, ključno je pripremiti buduće učitelje s potrebnim znanjima, vještinama i stavovima kako bi bili spremni za nove izazove u obrazovanju. Suvremena pedagogija treba usmjeriti obrazovanje budućih učitelja na razumijevanje promjena u društvu i obrazovnom sustavu te ih osnažiti da budu inovativni, prilagodljivi i reflektirani profesionalci koji će ostvariti pozitivan utjecaj na odgojno-obrazovni proces.

2.2. Promjene unutar kurikuluma

Suvremeno doba obilježeno je stalnim promjenama u svijetu zahvaljujući utjecaju globalizacije. Neprestan napredak znanosti i tehnologije, kao i promjene u društvu, zahtijevaju prilagodbu od strane obrazovnog sektora. Promjena unutar društva rezultirala je stvaranjem novih zahtjeva koje sustav obrazovanja mora ispuniti. Iz tog razloga, donesene su promjene koje su preoblikovale kurikulume diljem svijeta. Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) donosi nove obrazovne ciljeve koji uključuju smanjenje naglaska stavljenog na pamćenje i reproduciranje tekstova, te se prioritizira individualni pristup i usmjeravanje nastave prema učeniku (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011). Učenik je aktivni sudionik u obrazovnom procesu te on zajedno s učiteljem sudjeluje u strukturiranju nastave. Nacionalni okvirni kurikulum ističe ulogu škole u poučavanju osobnog i socijalnog razvoja. Škola više nije ustanova u kojoj se prenosi znanje, već i okruženje koje utječe na razvoj osobnosti pojedinca. Danas škola kao odgojno-obrazovna institucija ima veliku odgovornost i zadatak omogućiti učeniku razvoj komunikacijskih, socijalnih i organizacijskih vještina te pružiti primjereno okruženje za razvoj osobnosti i karaktera. NOK izdvaja sljedeće odgojne ciljeve koje je potrebno ostvariti za vrijeme školovanja:

- “razviti samopouzdanje i sigurnost u osobne sposobnosti i identitet
- razviti organizacijske sposobnosti za donošenje odluka, postavljanje ciljeva, rješavanje problema, planiranje i vođenje
- steći vještine razvijanja dobrih odnosa s vršnjacima, razumijevanja položaja i mišljenja drugih učenikâ radi šire prihvaćenosti u društvu
- razviti suradničko učenje prihvaćajući uzajamnu komunikaciju, rješavanje problema raspravom, razgovorom i dijalogom
- razviti sposobnost uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova i postupaka prihvaćati pravila suradničkih odnosa u skupini, solidarnosti, uljudnog ponašanja, uzajamnoga pomaganja i prihvaćanja različitosti
- odgovorno izvršavati preuzete zadatke
- razviti sposobnost javnoga nastupanja i govorenja pred drugima (u skupini, razredu, skupovima i sl.).”

(Nacionalni okvirni kurikulum, 2011: 42)

Navedeni ciljevi značajni su u radu svakog učitelja, osobito razrednika. S obzirom da razrednik nema ulogu u podučavanju učenika, njegova uloga je uglavnom pedagoška. Održavanje pozitivne razredne atmosfere, upravljanje disciplinom, praćenje rada i blagostanja svojih učenika samo su neke od uloga razrednika. Autoritet razrednika igra ključnu ulogu u omogućavanju učiteljima i razrednicima da učinkovito obavljaju svoje zadatke. Međutim, ovisi o svakom učitelju na koji će način taj autoritet koristiti. Svaki tip autoriteta ima određene prednosti i nedostatke, zbog čega se javlja pitanje koji tip autoriteta koristiti.

3. Pedagogija i autoritet

Hrvatska enciklopedija pruža dvije definicije pojma „autoritet“. Prva definicija opisuje autoritet kao ugled, zaslužen povjerenje osobe ili institucije koja uživa opći ugled i ima velik utjecaj. Druga definicija se odnosi na vlast i moć upravljanja ljudima i dobrima bez izravne uporabe fizičke sile (URL 1). Prema Weberu (Weber, 1954 prema Spencer, 1970) autoritet se može podijeliti na tri tipa: tradicionalan (vjera u opravdanost održavanja običaja i rituala), karizmatički (vjerovanje u nadnaravne moći vođe), i racionalan (bezličan autoritet koji vrijedi jednako za svakog pojedinca).

- Tradicionalni autoritet se temelji na tradiciji, običajima i vjerovanjima društva. Ovaj tip autoriteta ne zahtijeva iznimne sposobnosti pojedinca. Primjer takvog autoriteta možemo pronaći u državama u kojima je monarhija vladajući sustav, gdje su vođe države naslijedile titule koje im daju autoritet i moć.
- Karizmatični autoritet temelji se na posebnim i karizmatičnim osobinama ličnosti pojedinca. Takav vođa inspirira svoje sljedbenike, a iz toga proizlazi njegov autoritet. Njegova privlačnost i sposobnost da motivira i inspirira ljude stvaraju osnovu za autoritet koji mu se priznaje.
- Razumni autoritet oslanja se na sistem pravila i zakona koje društvo prihvaća. Taj autoritet proizlazi iz legalnih normi. Primjer takvog autoriteta možemo pronaći u raznim birokratskim organizacijama, gdje je autoritet utemeljen na pravilima i propisima koji reguliraju njihovo djelovanje.

(Weber, 1954 prema Spencer, 1970)

Američki psihoanalitičar Erich Fromm (1984) objašnjava razliku racionalnog i iracionalnog autoriteta koristeći primjer Boga kao racionalnog autoriteta i idola kao iracionalnog autoriteta. Prema Frommu (1984), s razvojem društva organiziranog prema hijerarhijskom poretku, racionalni autoritet je postupno zamijenjen iracionalnim autoritetom. Mjerodavne i kvalificirane osobe predstavljaju primjer racionalnog autoriteta koji je postupno ustupio mjesto iracionalnom autoritetu, tj. osobama koje nemaju mjerodavnost, već se oslanjaju na svoj društveni položaj. Fromm (1984) opisuje iracionalni autoritet kao oblik vlasti nad ljudima gdje je uvijek jedna strana potlačena i bespomoćna. Prema Frommu (1984), takav odnos koji zahtijeva pokornost i izaziva strahopoštovanje je pogrešan i neučinkovit. Kao primjer te neučinkovitosti navodi pravosudni sustav koji koristi kažnjavanje kao alat koji nikad ne dovodi do željenih rezultata i promijenjenog ponašanja. S druge strane, racionalni autoritet temelji se

na sposobnostima, a ne titulama i društvenim položajima. Osoba koja je primjer racionalnog autoriteta se ne oslanja na zastrašivanje i korištenje titula kako bi održala red i organizaciju u društvu (Fromm, 1986 prema Šuvalija, 2011).

Kada stavimo ove ideje u kontekst obrazovanja, možemo zaključiti kako sama titula učitelja nije dovoljna za uspostavljanje discipline i stvaranje povoljnih odnosa unutar razreda. Učitelj mora biti primjer racionalnog autoriteta, on je mjerodavna osoba kojoj nije prioritet uspostavljanje apsolutne moći u razredu gdje će učenici biti podređeni, već svoj cilj usmjerava prema dobiti svojih učenika. Kažnjavanje neželjenog ponašanja neće nužno dovesti do prekida takvog ponašanja, stoga je važno poštivati individualna prava učenika i njihovu autonomiju. Kako bi učenici priznali autoritet učitelja, on mora pokazati da je kvalificiran, pravedan, i pristupačan. Tip autoriteta koji će koristiti ovisi u potpunosti o učitelju, on mora prepoznati pristup koji najviše odgovara u zadanoj situaciji. Pozicija moći sama po sebi nije dovoljna kako bi učitelj izgradio svoj autoritet i pozitivan odnos s učenicima. Njegov autoritet mora biti legitiman, a kako bi se to postiglo učitelj može koristiti svoje kvalifikacije, stručnost, empatiju, i poštovanje prema učenicima. Na taj način uspostavlja se čvršći odnos između učitelja i učenika što znatno olakšava obrazovni proces (Krešić i sur., 2020).

3.1. Autoritet u učionicima

Autoritet igra centralnu ulogu u obrazovanju, ali njegova uloga se s modernim dobom promijenila. Dok je u prošlosti učitelj imao autoritet zasnovan na svojim sposobnostima i stručnosti, danas se autoritet shvaća kao oblik odnosa između učitelja i učenika koji se ostvaruje tijekom interakcija u nastavnom procesu (Krešić, 2021). U formalnom kontekstu, autoritet se odnosi na pojedinca koji je u nadređenom položaju u odnosu na druge, ima ovlasti donositi odluke, izdavati upute, i nadzirati i procjenjivati druge osobe.

Marija Krešić (2021) u svom radu na temu odlika autoriteta ističe važnu tezu da autoritet ne može biti samo rezultat titule i uloge koju pojedinac obavlja, već mora biti podržan osobinama ličnosti. Autoritet učitelja prvenstveno se odnosi na sposobnost učitelja da usmjeri ponašanje učenika. Krešić (2021) također naglašava kako istinski pedagoški autoritet učitelja ne zahtijeva samo predmetno znanje, već i pozitivne osobine ličnosti koje će mu pomoći u radu i povezivanju s učenicima. Autorica tvrdi kako je znatno teže uspostaviti autoritet i ostvariti kvalitetnu pedagošku interakciju bez uspostavljanja povezanosti s učenicima i održavanja dobrih međusobnih odnosa. Krešić (2021) izdvaja tri glavna kriterija koji čine efikasan autoritet učitelja, a to su: predmetno znanje, osobine ličnosti, i odnosi s učenicima. Autorica tvrdi kako su sve tri sastavnice od iznimne važnosti kako bi se ostvario istinski pedagoški autoritet. Krešić

(2021) u svom istraživanju konstatira kako se danas autoritet u učionici ostvaruje upravo kroz kvalitetan odnos s učenicima. Autorica smatra kako autoritet učitelja više nije nešto što se podrazumijeva, već da ga se mora izgraditi kroz odnos s učenicima. Upravo su to i odlike relacijskog autoriteta kojeg ona preporuča jer ga smatra najuspješnijim. Također, u istraživanju ističe važnost osobina ličnosti u kombinaciji sa predmetnim znanjem kao neizostavan dio koji pruža najbolje rezultate u uspostavljanju autoriteta.

Sada kada je definiran pojam autoriteta i njegov utjecaj, potrebno je razmotriti na koji se način on može upotrijebiti u učionici. Tradicionalna podjela različitih vrsta autoriteta nije sasvim primjenjiva u obrazovnom sustavu, zbog čega stručnjaci (Dreikurs, 1976; Charles, 1996; Bernstein, 2013 prema Klopčić, 2021) predstavljaju novu podjelu. Izdvajaju se četiri osnovna tipa autoriteta učitelja, a to su: autoritarni, autoritativni ili demokratski, permisivno popustljiv, i permisivno nezainteresirani tip učiteljskog autoriteta (Klopčić, 2021):

- **Autoritarni tip:** Ovaj tip autoriteta vuče korijene iz tradicionalnog tipa autoriteta s obzirom da pojedinac na poziciji moći zahtijeva pokoravanje. Autoritaran učitelj zahtijeva apsolutnu poslušnost i poštovanje na temelju svoje titule. Navodi se kako ovakav učitelj ne dopušta ikakvo propitkivanje njegovih odluka, a pravila koja učitelj postavi se moraju slijediti bez iznimke. Ovakav tip autoriteta, iako efektivan, sa sobom donosi i negativne strane. Učenicima je smanjen osjećaj autonomije i kontrole te se ne potiče kritičko razmišljanje, već slijeđenje pravila. Smatra se da ovaj tip učitelja više mari o rezultatima nego o dobrobiti učenika.
- **Permisivno popustljiv tip učitelja:** Za razliku od autoritarnog učitelja, permisivan učitelj ne postavlja nikakva pravila i granice. Glavna karakteristika koja obilježava ovaj tip učitelja leži u prebacivanju odgovornosti za učenje na učenika. Učitelj ne inzistira na ničemu te je na učeniku želi li on pratiti i sudjelovati u nastavi ili ne. Učenici imaju moć i slobodu u razredu te su rijetko kad disciplinirani. S ovim tipom autoriteta javljaju se drugi problemi. Iako učenici imaju pravo glasa i autonomiju, nemaju nikakav osjećaj odgovornosti. Učitelj ih ne potiče na rad te su učenici prepušteni sami sebi.
- **Permisivno nezainteresirani tip učitelja:** Slično kao i popustljiv tip učitelja, permisivno nezainteresirani učitelj ne postavlja pravila u učionici. Učenici i ovdje imaju moć u razredu te je na njima hoće li sudjelovati u nastavi. Najveća razlika između popustljivog i nezainteresiranog učitelja je u razlogu za njihov manjak autoriteta. Za razliku od popustljivog učitelja, nezainteresirani učitelj je posve isključen iz procesa nastave.

Njega ne zanimaju učenici i hoće li oni usvojiti gradivo. Kao što i naziv takvog tipa učitelja sugerira, on je sasvim nezainteresiran za učenike, nastavu i kvalitetu svog rada. Učenicima je sve dopušteno jer učitelj ne pokazuje nikakav interes za disciplinu.

- Autoritativni ili demokratski tip: Za razliku od autoritarnog i permisivnog učitelja, demokratski učitelj svoj autoritet gradi na poštovanju, suradnji, i dogovoru. Učitelj potiče učenike da sudjeluju u vlastitom obrazovanju, ali uz postavljena pravila. Učenici imaju autonomiju, mogu sudjelovati u donošenju odluka, i zajedno s učiteljem participiraju u konstrukciji nastave. Danas se ističe demokratski tip autoriteta kao najbolji i najefikasniji za cjelokupni razvoj učenika. Smatra se da je za uspjeh zaslužan odnos koji učitelj izgradi s učenicima temeljen na međusobnom poštovanju.

Prema rezultatima istraživanja provedenog 2021. godine, učenici smatraju da demokratski učitelj iskazuje brigu prema njima i njihovim potrebama što je dovelo do stvaranja međusobnog povjerenja (Klopčić, 2021). Samim time, stvoren je pozitivan odnos između učitelja i učenika, a to pak dovodi do oblikovanja ugodne razredne atmosfere. Također, učenici su izjavili da ih učitelj koji koristi demokratski oblik autoriteta potiče na učenje i postavlja smisljena pravila. Možemo zaključiti da učenici poštuju pravila ukoliko učitelj pokazuje poštovanje prema njima, a također pomaže kada učenici smatraju da su pravila koja on postavlja razumna i konzistentna. Svaki od navedenih tipova autoriteta imaju drukčiji učinak na nastavni proces i odnose s učenicima. Također, svaki tip autoriteta dolazi sa svojim prednostima i nedostacima te ne postoji univerzalno primjenjiv pristup u svakom kontekstu. Učitelj sam određuje na koji način će pristupiti učenicima, a to može ovisiti o njegovom obrazovanju, osobinama ličnosti, i ostalim faktorima. Zahvaljujući internetu, svaki učitelj ima pristup brojnoj literaturi iz svih dijelova svijeta ukoliko želi unaprijediti svoj pristup radu te se također može konzultirati s iskusnijim kolegama.

3.2. Dinamika moći

Kada govorimo o autoritetu, moramo uzeti u obzir i dinamiku moći unutar učionice. Učitelj se nalazi u nadređenom položaju što može dovesti do neravnopravnosti unutar njihovog odnosa. Fairclough (1989) u svojem radu iznosi teoriju prema kojoj pravila i norme djeluju u korist dominantne grupe. On smatra kako je nepravda neizbježna i da određena pravila i standardi postaju podrazumijevani i neupitni. Primijenimo li ove teorije na odnos učenika i učitelja možemo primijetiti da učitelji imaju moć i superioran položaj u odnosu na učenika. U svom istraživačkom članku o dinamici moći unutar učionice, autor Gihan Sidky (2017) ističe

postojanje nepisanog pravila u učionici koje nalaže da učenik mora slijediti pravila učitelja bez ikakvog suprotstavljanja. Ovdje je velika odgovornost učitelja da koristi tu moć na razuman i moralan način. Autor istraživanjem dolazi do zabrinjavajuće informacije da se učitelji boje isprobavati i koristiti nove metode u radu zbog straha od kršenja pravila koje je postavila obrazovna institucija. S obzirom na ograničene izvore koje govore o autoritetu učitelja u Republici Hrvatskoj nemoguće je donijeti informirane zaključke primjenjive na Hrvatski obrazovni sustav. Međutim, možemo ustanoviti da obrazovne institucije trebaju poticati učitelje da postavljaju pitanja i dati im slobodu da pokušavaju koristiti nove metode ukoliko smatraju da određena situacija zahtjeva drukčiji pristup.

Brojni stručnjaci smatraju da odnosi u učionici oblikuju i utječu na razrednu atmosferu (Cohen i sur., 2013). Ukoliko učenici razrednu atmosferu i odnose s učiteljima percipiraju pozitivnim, smanjuje se učestalost bihevioralnih problema učenika. Na temelju ovih informacija možemo razrednu atmosferu direktno povezati s autoritetom. Stvaranje discipline u razredu koja se ne temelji na strahu može započeti građenjem pozitivnog odnosa s učenicima i stvaranjem međusobnog povjerenja. Kvaliteta školskog ozračja i razredne atmosfere izravno utječe na mentalno stanje učenika, želju za sudjelovanjem, pozitivan razvoj, i školski uspjeh (Cohen i sur., 2013). S obzirom na to da je učitelj autoritarna figura, na njemu leži velika odgovornost osigurati sigurno i ugodno okruženje za svoje učenike. Učitelj svojim postupcima i metodama može značajno utjecati na stvaranje pozitivne atmosfere, i na motivaciju i uspjeh učenika. Možemo primijetiti kako su autoritet, odnosi u školi, i motivacija međusobno povezani. Isto može potvrditi i autor rada „Stil vodstva nastavnika inkluzivne nastave“ Živorad Milenović (2011) koji ističe kako stil vodstva učitelja utječe na realizaciju sadržaja nastave i optimalan razvoj učenika.

Uzimajući u obzir navedene informacije, postavlja se pitanje koji stil vođenja nastave je najbolji i najučinkovitiji. Prethodno spomenuti stilovi, autoritarni i permisivno-popustljivi (također zvan *Laissez-faire*) predstavljaju dva ekstrema. S druge strane, demokratski tip predstavlja kombinaciju tih stilova, stoga se često smatra najboljim, iako to ne mora uvijek biti slučaj. Prema Milenoviću (2011), kada se radi o inkluzivnoj nastavi demokratski stil vođenja nastave ne može zadovoljiti sve potrebe učenika. Autor smatra da je važno nastavu i pristup prilagoditi učeniku, a kako bi u tome uspio, on mora dobro poznavati potrebe i osobnost svojih učenika.

4. Autoritet učitelja i motivacija učenika

Motivacija je neodvojivi dio učenja i obrazovnog procesa. Definira se kao psihički proces koji izaziva i usmjerava ponašanje ljudi. U psihologiji se motivacija opisuje kao kružni ciklus nerazdvojan od emocija. Prvi dio ciklusa započinje s motivom, određenim ciljem koju slijede postupci, i ponašanje koji vode ka ostvarenju zadanog cilja. Na putu do tog cilja pojedinac se često suočava s preprekama koje mogu biti fizičke, društvene, i osobne prirode (URL 2). Da bi učitelj bolje razumio učenike, mora znati što ih motivira. U psihologiji razlikujemo dvije vrste motivacije: ekstrinzičnu i intrinzičnu. Ekstrinzična motivacija opisuje ponašanje gdje pojedinac obavlja određenu radnju ne radi same radnje, već zbog određene nagrade ili izbjegavanja kazne. Ekstrinzično motiviran pojedinac ne radi nešto jer to istinski želi, već se osjeća primorano odraditi radnju. S druge strane, intrinzično motivirana osoba radi određenu radnju zbog interesa ili osobnog zadovoljstva. Ukratko, svu motivaciju koju ne možemo pripisati vanjskim utjecajima, kao što su nagrade, možemo smatrati intrinzičnom (Isen, Reeve, 2006).

Takozvana teorija samodeterminacije može pružiti odgovore na pitanja kako učitelji mogu motivirati učenike i pružiti im što bolje obrazovno iskustvo. Teoriju samoodeterminacije (Self-Determination Theory) predstavili su psiholozi Deci i Ryan (1985) sredinom 80-ih te proučavali na koji način intrinzična i ekstrinzična motivacija utječu na čovjeka i njegovo ponašanje. Autori smatraju kako čovjek ima tri osnovne psihološke potrebe: autonomiju, kompetenciju, i povezanost:

1. Autonomija: potreba za autonomijom govori o potrebi svakog pojedinca da ima mogućnost izbora. Svaki pojedinac želi imati osjećaj kontrole i sam upravljati svojim ponašanjem i sudbinom. Autonomija je karakterizirana svjesnim osjećajima i potrebama pojedinca. Svako ponašanje koje uključuje osjećaj prisile i anksioznosti znak je da odluka nije donesena vlastitim izborom. Deci i Ryan (1985) navode kako je potreba čovjeka da samostalno donosi odluke intrinzična. Iako nekad pojedinci prepuste kontrolu drugima, oni žele znati da imaju mogućnost izbora u tome prepustiti li kontrolu ili ne. U učionici učitelji mogu zadovoljiti potrebu za autonomijom uključivanjem učenika u organizaciju nastave. Učitelj može dati učeniku kontrolu nad organizacijom projekta, izborom lokacije izleta, izborom teme koju će istražiti za određeni predmet i sl.

2. **Kompetencija:** svaki pojedinac ima potrebu da se osjeća sposobnim i kompetentnim. Deci i Ryan (1985) opisuju potrebu za kompetencijom kao potrebu za djelovanjem i učinkovitošću za vrijeme interakcije s okolinom. Na isti način učenici se žele osjećati kompetentnim i sposobnim u učenju i radu. Učitelji mogu pripomoći tako što će pratiti učenje i napredak učenika i davanjem konstruktivnih kritika, a hvaliti dobro odrađen posao.
3. **Povezanost:** Potreba za povezanošću se može opisati kao osjećaj povezanosti i pripadanja s drugim ljudima u zajednici. Povezanost uključuje osjećaj pojedinca da ga drugi razumiju, prihvaćaju i da pokazuju brigu za njega. Učitelj najviše može pomoći s ovom potrebom na način da uspostavi dobru razrednu atmosferu. Učenik se mora osjećati prihvaćeno i poštovano od strane učenika i učitelja kako bi u potpunosti ispunio ovu potrebu (Deci, Ryan, 1985).

Niemiec i Ryan (2009) također smatraju da je teorija samodeterminacije od velike važnosti u motivaciji učenika. Autori ističu da autonomija, kompetencija, i povezanost pomažu učenicima da razviju samoregulaciju u učenju, postanu samostalniji, i poboljšaju svoj školski uspjeh i opću dobrobit. Spomenuti stručnjaci također naglašavaju ključnu ulogu učitelja u navedenom procesu, budući da on mora osigurati da su učenikove psihološke potrebe za autonomijom, kompetencijom i povezanošću zadovoljene. Svaki učitelj i razrednik trebao bi primjenjivati ove teorije u svom radu kako bi osigurao učenicima sve potrebno za uspjeh tijekom školovanja. Koristi ovog načina rada spomenutog u tekstu su brojne te pružaju razne savjete za stvaranja optimalnog odnosa s učenicima. Ovu teoriju svaki razrednik može koristiti kako bi uspostavio kvalitetan odnos s učenicima i stekao njihovo povjerenje. Samim time može pozitivno utjecati na učenika, njegovo iskustvo i motivaciju što je u konačnici i cilj svakog učitelja.

5. Razredništvo

Pojam odgoja opisuje se kao „proces personalizacije, razvoja osobnosti i socijalizacije koji se odvija pod svjesnim i nesvjesnim utjecajima socijalne okoline, ali i pod utjecajem osobne motivacije pojedinca“ (Katavić, Batarelo Kokić, 2017:481). Na odgoj tijekom odrastanja najviše utječe okolina koju na početku djetetovog života čini obitelj te zatim škola. Kada dijete počne pohađati školu, odgojiteljsku ulogu preuzimaju svi zaposlenici škole (stručni suradnici, nastavnici, i ravnatelj). Međutim, vodeću ulogu odgojitelja preuzima ipak razredni učitelj u nižim razredima te razrednik u višim razredima osnovne i srednje škole. Stručnjaci Bratanić i Gruden (Gruden, 1994; Bratanić, 2002 prema Katavić, Batarelo Kokić, 2017) govore o važnosti međuljudskog odnosa u odgojnom procesu. Istaknuli su kako su uzajaman odnos odgojitelja i odgajnika obogaćuje njihove osobnosti. Unatoč tome, obrazovni sustavi u središte pozornosti stavljaju razvoj kompetencija zbog čega učitelji zanemaruju odgojnu ulogu. Postavlja se pitanje zašto je vrijednost i značaj odgojne uloge škole stavljen u drugi plan.

Prema Pravilniku o tjednim radnim obavezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (2014), razredništvo je opisano kao skup poslova učitelja-razrednika u izvedbi odgojno-obrazovnog plana i programa rada razrednog odjela. Posao razrednika uključuje neposredan odgojno-obrazovni rad s učenicima, roditeljima, stručnim suradnicima i učiteljima razrednog vijeća, i ostalim poslovima koji proizlaze iz neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Prema pravilniku koji je izdalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta posao razrednika se odvija četiri sata tjedno, pola radnog vremena razrednik provodi obavljajući poslove neposrednog rada s učenicima, a drugu polovicu vodeći razredni odjel. Sat razrednika nažalost daje ograničeni vremenski okvir unutar kojeg razrednici imaju prilike djelovati zbog čega je od velike važnosti dobra priprema i organizacija.

Posao razrednika uključuje: organiziranje i vođenje roditeljskih sastanaka, održavanje informacija za roditelje, ostali oblici suradnje i aktivnosti s roditeljima, upis podataka o učenicima u upisnik učenika eMatice, vođenje pedagoške razredne dokumentacije, tjedna analiza i planiranje odgojno-obrazovnog rada u razrednom odjelu Razrednog vijeća i stručnih suradnika, izrada godišnjeg plana razrednika, briga o izvršavanju učeničkih obaveza, suradnja sa stručnim suradnicima, dežurstva, priprema i vođenje sjednica Razrednog vijeća, i ostali poslovi važni za realizaciju godišnjeg plana i programa (Pravilnik o tjednim radnim obavezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi, 2014). Uz organizaciju, vođenja aktivnosti i suradnju s roditeljima, razrednik ispunjava i odgojnu funkciju: „On je osoba koja upućuje

učenike u školski i nastavni rad, hrabri, razumije i usmjerava, pomaže im, potiče razvijanje suradnje i prijateljstva među učenicima te ih poučava zajedničkom življenju. Ulazak djeteta u školu označava susret s novim socijalnim okruženjem, drukčijim društvenim odnosima i novim obvezama. Razrednikova je uloga stvaranje povoljnog socijalno-psihološkog ozračja i međusobnog poštovanja. Razrednik prati rast i razvoj učenika, njihovo ponašanje, otkriva uzroke mogućega neprihvatljivog ponašanja. Razrednik radi u skladu s odgojno-obrazovnim ciljevima škole i nastave, identificira probleme učenika, pomaže im u rješavanju problema i neuspjeha u učenju, te stalno surađuje s drugim učiteljima.“ (Odluka o nastavnom planu i programu za osnovnu školu, 2006). Kao najvažnije osobine i kvalitete koje bi nastavnik/razrednik trebao imati za uspostavu pozitivne razredne atmosfere navode se: „Nastavno/razredno ozračje najviše zavisi od samog nastavnika. Ona će tim biti povoljnija ukoliko učenici osjete da ih nastavnik potiče, uvažava njihove inicijative i kreaciju, brine za njih, ima smisla za kooperativnost i organizaciju, posjeduje dobar pedagoški takt, ima povjerenje u potencijale svojih učenika i posjeduje visoke moralne osobine“ (Stevanović i Ajanović 1997: 191).

U kontekstu razrednika i analize njegove uloge važno je istaknuti: „Razredništvo je funkcija kroz koju se ostvaruje odgojna zadaća škole“ (Katavić, Batarelo Kokić 2017: 481). Također je važno razmotriti aktualan problem u obrazovnom sustavu, a to je nedostatak koji definiranih kriterija dodjele razredništva. S obzirom na to da pojedini stručnjaci ističu kako kvaliteta provedbe razrednog sata najviše ovisi o pojedincu i njegovoj motivaciji (Katavić, Batarelo Kokić, 2017), ovaj problem je potrebno što prije osloviti. Hoće li razrednik biti više ili manje angažiran oko svojih učenika varira zbog nedostatka kriterija kojim bi se mladi razrednici mogli voditi i savjetovati tijekom planiranja i provođenja nastave. Uzimajući u obzir prethodno spomenutu važnost razrednika na utjecaj razredne atmosfere, možemo zaključiti da se javlja potreba za dodatnom edukacijom budućih učitelja upravo za provođenje navedene odgojne uloge. Stručnjaci (Katavić, Batarelo Kokić, 2017) također kritiziraju nedostatak literature kojom bi se razrednici mogli poslužiti u svom radu, kao i činjenicu da ne postoje kolegiji na sveučilištima koji proučavaju rad i ulogu razrednika. Dodatna edukacija također bi uvelike pomogla u inkluziji učenika s posebnim potrebama za što smatraju da je važno stručno osposobiti nastavno osoblje. Kao jednu od najvažnijih odgojnih uloga razrednika ističe se razvoj zdrave osobnosti učenika: „Razrednik mora biti osposobljen prosuđivati o učenikovom ponašanju na osnovi simptoma, ali i uzroka, barem na razini njihove dijagnoze. Važno je da razrednik ne ostaje na površinskoj razini problema, već da se potruži razumjeti učenika i

empatično mu pristupi“ (Bratanić, 1990 prema Katavić i Batarelo Kokić, 2017:488). Da bi se ova odgojna funkcija uspješno provela savjetuje se promatranje učenika i njihovog ponašanja te obavezno konzultiranje sa stručnim suradnicima.

Kao što je navedeno ranije u tekstu, najveća razlika između razrednika i ostalih učitelja je u tome što razrednik ima najveću priliku поближе upoznati svoje učenike. Uz nastavu, razrednik vrijeme s učenicima provodi na satovima razrednika, izletima, izvannastavnim aktivnostima, tijekom odmora, i sl. (Šori, 2022). Zahvaljujući tome, upravo razrednik ima veće šanse prepoznati potrebe učenika i uzroke njihovog ponašanja. Možemo zaključiti da kada razrednik poznaje svoje učenike, lakše ispunjava svoju odgojnu obavezu. Međutim, važno je da odluke ne donosi na temelju izoliranog slučaja (Šori, 2022). Važno je pratiti uzorak ponašanja koje se ponovilo u nekoliko navrata i pronaći njegov uzrok. Da bi u tome uspio, od iznimne je važnosti da se razrednik nastoji povezati s učenicima na način da ih sasluša i stvori okruženje u kojem se oni ne boje izraziti svoje stavove i osjećaje. Razrednik mora biti refleksivan, tj. samokritičan prema sebi i svom radu, i slušati dvostruko više nego govoriti (Šori, 2022).

6. Relevantna istraživanja

Nažalost, tema razredništva i njegove važnosti je slabo pokrivena. Istraživanja nema mnogo, ali mnoge su zemlje odlučile istražiti odnos učitelja i učenika te koliko je on zapravo važan i utjecajan. Spomenuti će se istraživanja usko povezana s tematikom ovog rada, kao što su: utjecaj učitelja na razredna i školska atmosfera, važnost kvalitetne komunikacije, utjecaj autoriteta na motivaciju, Pigmalionov efekt i važnost empatije u radu učitelja.

6.1. Oblikovanje razredne atmosfere

Kada govorimo o razrednoj atmosferi, važno je istaknuti njenu važnost i utjecaj na učenika. Istraživanje koje su provele Koludrović i Kalebić Jakupčević (2017) istražuje faktore koji utječu na uspostavljanje pozitivne razredne atmosfere te na koji način ona utječe na učeničku motivaciju. U istraživanju je sudjelovalo 1427 učenika osnovnih škola koji su putem ankete anonimno izjasnili svoja stajališta i dojmove razredne atmosfere u kojoj se nalaze. Rezultati su pokazali da učenici nižih razreda osnovne škole imaju mnogo veće zadovoljstvo razrednom atmosferom u odnosu na više razrede te se uočava i korelacija između zadovoljstva učenika s njihovim školskim uspjehom. Učenici koji su kroz školsku godinu postigli niži školski uspjeh razrednu atmosferu su percipirali znatno lošijom. Na temelju rezultata može se zaključiti kako postoji povezanost između školskog uspjeha i načina na koji učenik percipira razrednu atmosferu. Zaključno, kvaliteta školske i razredne atmosfere može biti prediktor školskog uspjeha učenika.

Koludrović i Kalebić Jakupčević (2017) navode kako uz prenošenje znanja i realizaciju nastavnog procesa nastavnik mora biti kompetentan uspostaviti pozitivnu i sigurnu školsku/razrednu atmosferu. Autorice citiraju brojna priznata istraživanja koja pokazuju kako pozitivna razredno-nastavna atmosfera ima važnu ulogu koja vodi boljem školskom postignuću, samoeфикаsnosti, emocionalnoj kompetentnosti i motivaciji učenika te prevenira stvaranje loših odnosa i međuvršnjačkog nasilja) (Greenberg, Elias i Zins, 2003; Elias i Zins, 2007; Rimm-Kaufman, Grimm, Nishida, Chiong i Brock, 2008; Reić Ercegovac i Koludrović, 2014; Bajan, Ratković i Koludrović, 2015, prema Kalebić Jakupčević, Koludrović, 2017). Koludrović i Kalebić Jakupčević (2017) povezuju veće zadovoljstvo učenika razredne nastave upravo s time što učitelj razredne nastave ima mogućnost bolje upoznati učenike svog razreda i reagirati na vrijeme kako bi se spriječili sukobi u razredu te poboljšali međusobni odnosi. Učitelji koji predaju predmetnu nastavu nemaju jednaku priliku upoznati učenike te jednako ефикасно reagirati ukoliko primijete lošiju kvalitetu razredne atmosfere ili kada se pojave konflikti unutar

razreda. Učitelj koji ima najveću priliku upoznati i pružiti pomoć učenicima viših razreda je upravo razrednik.

Da bi mogli garantirati kvalitetnu školsku/razrednu atmosferu i uspješno provođenje odgojno-obrazovnog procesa moramo započeti od uspostavljanja dobre komunikacije s učenicima. Kao i u komunikaciji u ostalim sferama života, učitelj se mora pobrinuti da je poruka koju šalje učenicima jasna, razgovijetna, konkretna, sadržajna i jednostavna (Šejtanić, 2018). Međutim, komunikacija u školi ne uključuje samo jednostavno prenošenje poruke. Kako bi učenici naučili komunicirati oni moraju upoznati sami sebe kako bi bili sposobni izraziti svoje misli i potrebe. Oni moraju naučiti slušati s razumijevanjem, opažati i međusobno se upoznavati i uvažavati. Učitelj ima zadatak naučiti učenike kvalitetnoj komunikaciji, ali kako bi za to bio sposoban i on sam mora posjedovati određenu komunikacijsku kompetenciju. Kako bi se učenici osjećali dovoljno sigurno da izraze svoje mišljenje, neophodno je da osjećaju prihvaćanje i poštovanje od strane učitelja. Učenici moraju znati da ih se poštuje i uvažava jer je bez tog osnovnog temelja nemoguće ostvariti uspješnu komunikaciju. Istraživanje na temu komunikacije unutar razreda iz 2012. godine otkriva da komunikacijske vještine ne utječu samo na kvalitetno provođenje nastave, već da i izravno utječu na školski uspjeh učenika (Sng Bee, 2012 prema Šejtanić, 2018). Prema Šejtaniću (2008) vještina komuniciranja učitelja je ključna za ostvarivanje uspješne komunikacije s učenicima te u nju ulazi: „slušanje, empatija, fleksibilnost, inkluzivnost, kvalitetna interakcija, otvorenost, osjetljivost za međusobnu suradnju i uvažavanje“ (Šejtanić, 2018: 332).

Istraživanje provedeno 2011 godine (Roorda i sur., 2011) uspoređivalo je više od 90 studija na temu odnosa učitelja i učenika. Istraživači su došli do zaključka kako učitelj uistinu ima veliku moć utjecati na razrednu atmosferu. Studije koje su proučavali u svrhu istraživanja potvrđuju kako emocionalna podrška učitelja, pohvale, pokude, i očekivanja učitelja igraju veliku ulogu u formiranju pozitivne razredne atmosfere. Također su potvrdili i važnost iste te kako ona direktno utječe i na stav učenika prema školi i učenju te na njihovu motivaciju.

6.2. Važnost empatije

Razvoj povjerenja između učenika i učitelja zahtijeva postavljanje čvrstog temelja, pri čemu se empatija ističe kao jedan od ključnih faktora. Empatija se odnosi na sposobnost razumijevanja emocija drugih ljudi i na primjereno reagiranje na te emocije (URL 3). Primjena empatije u komunikaciji može znatno olakšati rad učitelja, budući da ona ima ključnu ulogu u socijalnim interakcijama u svim sferama života. Od velike je važnosti da učitelj nastoji

razumjeti osjećaje učenika, njegovu osobnu situaciju te da pokazuje brigu za njegovu dobrobit. Razumijevanje i suosjećanje učitelja ili razrednika prvi je korak koji vodi prema rješavanju problema s kojima se učenik suočava. Empatija je ključ za ostvarivanje kvalitetne interakcije i odnosa te je direktno povezana s poučavanjem i učenjem (Martinson, Žydzūnaite, 2023). Empatija učitelja se može podijeliti na tri glavne komponente: kognitivnu, afektivnu, i bihevioralnu. Interakcija započinje sa kognitivnom komponentom, tj. kognitivnom empatijom koja uključuje razumijevanje osobne situacije učenika i poteškoća s kojima se on suočava. Shvaćanjem učenikove situacije znatno olakšava prepoznavanje potencijalnog problema i poteškoća s kojima se on suočava. Zatim, afektivna empatija nastaje kao odgovor na razumijevanje učenikove situacije te je popraćena emocijama. Zadnja komponenta odnosi se na ponašanje učitelja koje mora biti profesionalno i proaktivno u svakom trenutku (Meyers i sur., 2019). Rezultati istraživanja koja analiziraju važnost empatije u nastavnom procesu pokazuju kako postoji pozitivna korelacija između empatije učitelja i školskog uspjeha učenika (Cornelius-White, 2007; Bozkurt i sur., 2010 prema Meyers i sur., 2019). Također je vrijedno napomenuti kako postoji značajan nedostatak istraživanja na ovu temu i da perspektiva i mišljenje učenika o ovoj temi ostaju neistraženi.

6.3. Problem samoispunjavajućeg proročanstva

Izazov s kojim se učitelji susreću već desetljećima nastojeći stvoriti inkluzivno okruženje u kojem svaki pojedinac ima jednake za uspjeh povezan je s konceptom poznatim kao Pigmalionov efekt. Ovaj termin dobro je poznat pedagogima, psiholozima i ostalim stručnjacima za obrazovanje, a prvi put se pojavljuje 1948. godine. Pigmalionov efekt, poznat i pod nazivom „samoispunjavajuće proročanstvo“, govori o predviđanju tuđeg ponašanja koje dovodi do izazivanja situacije gdje se predviđanje potvrđuje (Bouderbane, 2020). Kada stavimo ovaj efekt u kontekst školstva možemo zaključiti kako svaki učitelj može svojim postupcima i očekivanjima (ne)svjesno utjecati na to kako sam učenik vidi sebe i samim time i njegovu motivaciju. Učiteljsko zanimanje dolazi s mnogo odgovornosti prema mladima koji su u osjetljivoj dobi i veoma podložni vanjskim utjecajima dok njihova ličnost nije posve formirana. Razrednik ovdje ima veliku odgovornost s obzirom da ima priliku najviše upoznati učenike u svom razredu i reagirati ukoliko smatra da je učeniku potrebna pomoć. Škola ima zadatak pružiti svakom učeniku jednaku priliku za osobni napredak neovisno o tome tko su, odakle dolaze, religijskoj vjeroispovijesti, rodu, rasi i socijalnom statusu. Međutim, problem koji se nerijetko događa u školama su različita očekivanja koje učitelji imaju za pojedine učenike te nažalost može doći i do podcjenjivanja nečijih sposobnosti (Bouderbane, 2020).

Američki sociolog Robert K. Merton (Merton, 1968 prema Bouderbane, 2020) koristi nešto drukčiju definiciju samoispunjavajućeg proročanstva. Merton (1968) govori kako do efekta dolazi zbog lažne definicije situacije koja izaziva novo ponašanje koje vodi potvrđivanju prijašnje lažne percepcije. Možemo konstatirati kako percepcija učitelja može biti i posve kriva, ali i dalje značajno utjecati na učenika. Također je važno napomenuti da su očekivanja učitelja samo prvi korak koji dovodi do stvaranja Pigmalionovog efekta, najveći utjecaj ipak imaju djela učitelja koja potaknu određeno učenikovo ponašanje. Bouderbane (2020) u svojoj studiji napominje kako osoba na poziciji autoriteta ima veliku moć utjecati na mišljenje učenika, ako učitelj vjeruje u učenike i oni će vjerovati u sebe i svoje sposobnosti. Kada osoba koju poštujemo smatra da možemo uspjeti, vjerujemo i mi sami. Nažalost, ukoliko učitelj ne vjeruje u učenikove sposobnosti te podcjenjuje njegov potencijal, može dovesti do suprotnog efekta.

Bouderbane (2020) u svom istraživanju o efektu samoispunjavajućeg proročanstva izdvaja nekoliko faktora koji utječu na učitelje i njihova očekivanja. Kao najvažniji faktori spomenuti su spol, izgled, rasa (etnicitet), vrsta škole, (dez)organizacija, Halo efekt, sjedeće mjesto, negativni komentari drugih učitelja, i socioekonomski status. Bouderbane (2020) navodi kako se niža očekivanja stavljaju na starije učenice (pogotovo u znanstvenim i tehničkim predmetima na što često utječu rodni stereotipi), na manjine (neki ih smatraju manje sposobnima), na učenike koji imaju drukčiji stil odijevanja ili lošije higijenske navike, učenike iz ruralnih sredina (nerijetko ih se smatra manje sposobnima u odnosu na gradsku djecu), učenike koji su neuredni u svom radu, učenike o kojima su učitelji stvorili dojam na temelju jedne osobine koja im se nije svidjela (Halo efekt), učenike koji izabiru sjediti u stražnjim klupama ili na krajevima učionice, učenike za koje drugi učitelji iznose svoje nezadovoljstvo ili prigovore, i učenike nižeg socioekonomskog statusa. Bouderbane (2020) također ističe kako je jedan od važnijih faktora socioekonomski status kojeg možemo usko povezati i sa izgledom studenta i njegovom osobnom higijenom. Navedeni faktori utječu i na to koliko će učenik biti prihvaćen među svojim vršnjacima što također može imati utjecaj na formiranje očekivanja učitelja. Svi navedeni faktori sami po sebi ne mogu utjecati na uspjeh učenika, ali mogu utjecati na ponašanje učitelja koje itekako može pozitivno i negativno utjecati na učenika.

Neka od ponašanja učitelja izazvana njihovim očekivanjima uključuju njihovo raspoloženje (osmijeh, kontakt očima i sl.), koliko često prozivaju određenog učenika, vrijeme koje posvete određenom učeniku tijekom nastave, koliko često daju pozitivne i negativne kritike određenom učeniku, koliko su otvoreni za pitanja i pomoć, i vrijeme koje daju

određenom učeniku za odgovaranje na pitanja i sl. Bouderbane (2020) je proveo istraživanje gdje je analizirao upravo učiteljevo ponašanje promatrajući ga u radu s učenicima različitog imovinskog statusa. Rezultati istraživanja pokazali su kako su upravo učenici boljeg imovinskog statusa dobili znatno više pozitivnih reakcija i kritika u odnosu na učenike slabijeg imovinskog statusa. Učitelji su također postavljali složenija pitanja učenicima boljeg imovinskog statusa te im dali više prilika i pomoći tijekom nastave.

Možemo zaključiti kako i razni faktori mogu utjecati na ponašanje učitelja prema učenicima koje može imati veći utjecaj na učenikov rad, uspjeh i motivaciju. Razrednik i ovdje ima zadatak osvijestiti se o ovakvim problemima i dati potporu učenicima. Očekivanja ne moraju nužno utjecati samo na uspjeh učenika, već i na stvaranje povjerenja između učitelja/razrednika s učenikom i na uspostavljanje discipline. Zbog navedenog je od velike važnosti ne zanemariti da i razlike među učenicima mogu staviti određenog učenika u nepovoljan položaj u obrazovnom sustavu, ali tu je na razredniku da informira sebe i druge kako bi pomogao smanjiti ovaj efekt dajući svim učenicima jednake prilike za uspjeh.

7. Metodologija istraživanja

Kako bi se dobio bolji uvid u ulogu i važnost autoriteta razrednika, proveo se intervju s 20 učenika osnovnih i srednjih škola. Za provođenje istraživanje korišten je polustrukturirani intervju sastavljen od 10 pitanja. Ovaj tip intervjuja dozvoljava pripremu pitanja vezanih uz odabranu temu, ali i fleksibilnost za dodatna pitanja i potpitanja kojima se može doći do vrijednih dodatnih informacija. Uzimajući u obzir da su ispitanici adolescenti, ova metoda je osobito korisna jer omogućuje individualni pristup koji može smanjiti osjećaj pritiska i dopušta postavljanje dodatnih pitanja radi boljeg razumijevanja konteksta i ispravne interpretacije ispitanikovih odgovora.

7.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja proučava na koji način učenici osnovnih i srednjih škola doživljavaju odgojno-obrazovnu ulogu razrednika. Poseban fokus stavit će se na percepcije učenika o autoritetu razrednika i načine na koje oblikuje razrednu atmosferu svojim odlukama i ponašanjem. Svaki nastavnik ima personalizirani pristup provođenju autoriteta te će se obratiti pozornost na to kako različiti oblici autoriteta utječu na učenički doživljaj.

7.2. Cilj istraživanja

Osnovni cilj istraživanja je utvrditi mišljenja i vjerovanja učenika o kompetentnosti i kvaliteti rada razrednika. Istražit će se kakvo iskustvo imaju učenici osnovnih i srednjih škola za vrijeme provođenja sata razrednika i sa samim radom razrednika. Također će se ispitati učenička iskustva vezana uz rad razrednika, točnije, na koje načine je njegov rad utjecao na uspostavljanje pozitivne razredne atmosfere i motiviranje učenika.

7.3. Zadaci istraživanja

Temeljem prethodno predstavljenog predmeta i cilja istraživanja provelo se kvalitativno istraživanje u obliku polustrukturiranog intervjuja s 20 učenika osnovnih i srednjih škola iz grada Kutine, koje je imalo za zadatke, temeljem mišljenja i iskustava ispitanika:

1. identificirati i analizirati poželjne osobine i karakteristike razrednika prema mišljenju učenika,
2. ustanoviti znaju li učenici koja je uloga razrednika,
3. ispitati mišljenja učenika srednjih i osnovnih škola o korisnosti rada razrednika,
4. istražiti razinu zadovoljstva učenika radom razrednika,

5. utvrditi na koji način razrednik može pomoći/odmoći u održavanju pozitivne atmosfere u razredu.

7.4 Idejne pretpostavke

1. Pretpostavlja se da će učenici izdvojiti pravednost, empatiju, fleksibilnost i profesionalnu kompetentnost kao najvažnije osobine „dobrog“ razrednika.
2. Pretpostavlja se da učenici pod ulogom razrednika smatraju poslove administrativne prirode (opravdavanje izostanaka, održavanje roditeljskih sastanaka i sl.)
3. Pretpostavlja se da učenici osnovnih i srednjih škola smatraju da razrednik može pozitivno i negativno utjecati na njihovu kvalitetu obrazovanja.
4. Pretpostavlja se da će razina zadovoljstva učenika osnovnih i srednjih škola radom razrednika biti osrednje.
5. Pretpostavlja se da postoje načini na koje razrednik može pomoći/odmoći u održavanju pozitivne atmosfere u razredu.

7.5. Metode i instrumenti istraživanja

U svrhu istraživanja sastavljeno je 10 pitanja otvorenog tipa kako bi se dublje razumjela tema autoriteta razrednika. Prvo pitanje u intervjuu je od ispitanika tražilo da definiraju odgovornosti razrednika kako bismo bolje razumjeli njihovu percepciju njegove uloge. Nakon toga, istraživao se odnos učenika i razrednika te su postavljena pitanja o tome osjećaju li se dovoljno sigurno da mogu zatražiti njegovu pomoć. Zatim se istraživao utjecaj razrednika na atmosferu u razredu te se tražilo od učenika da navedu situacije u kojima je razrednik svojim postupcima pozitivno i/ili negativno utjecao na atmosferu i odnose unutar razreda. Posljednja pitanja istraživala su zadovoljstvo učenika osnovnih i srednjih škola radom razrednika i njihova razmišljanja o tome ima li razrednik sposobnost utjecati na njihovu motivaciju za učenje i sudjelovanje u nastavi.

7.6. Ispitanici i postupak provođenja istraživanja

Skupinu ispitanika čine 20 učenika iz osnovnih i srednjih škola grada Kutine:

- Prvu skupinu čini 10 učenika iz osnovnih škola: OŠ Mate Lovraka i OŠ Vladimira Vidrića (7. i 8. razred)
- Drugu skupinu čini 10 učenika srednjih škola: Opće Gimnazije, Ekonomske škole te Tehničke škole grada Kutine (2. i 3. razred)

Odabrani su učenici iz osnovnih i srednjih škola kako bi se stvorio raznolik uzorak, pružajući nam bolji uvid u ovu temu. Ispitanici su odabrani primjenom metode slučajnog odabira putem društvenih mreža. Na studentskim stranicama i stranicama grada Kutine na Facebook-u objavljeni su oglasi pozivajući na sudjelovanje u istraživanju te su se tražili učenici s područja grada Kutine u dobi od 12 do 17 godina, točnije, učenici koji pohađaju 7./8. razred osnovne škole i 2./3. razred srednje škole. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 20 učenika, podijeljenih na 10 učenika osnovnih i 10 učenika srednjih škola. Među ispitanicima, 9 ispitanika bilo je muškog i 11 ispitanika ženskog spola. Svi sudionici redovito pohađaju školu prema standardnom školskom programu. Intervjui su provedeni u prostorijama gradske knjižnice grada Kutine i u domovima ispitanika, uz prethodno dobivenu suglasnost samih ispitanika i njihovih roditelja, prilagođavajući se njihovim preferencijama i mogućnostima. Ovaj pristup omogućuje nam da dobijemo širu perspektivu u doživljajima i iskustvima učenika u različitim kontekstima, što nam dalje olakšava razumijevanje strategija i načina komunikacije koje se mogu uspješno primijeniti tijekom školovanja.

7.7. Vrijeme i mjesto istraživanja

Istraživanje je provedeno u gradu Kutini tijekom školske godine 2022./2023. Kroz razdoblje od tri mjeseca, od rujna do prosinca, organizirano je intervjuiranje učenika uz prethodnu usmenu i pismenu suglasnost roditelja i ispitanika. Svi razgovori su transkribirani neposredno nakon provedenih intervjua.

8. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

U nastavku rada slijedi analiza i interpretacija podataka dobivenih intervjuiranjem učenika strukturiranih temeljem prethodno postavljenih zadataka istraživanja. Elementi koji su predmet analize obuhvaćaju: poželjne karakteristike razrednika, ulogu razrednika, korisnost rada razrednika, zadovoljstvo radom razrednika, utjecaj razrednika na atmosferu i motivaciju učenika te autoritet razrednika.

8.1. Poželjne karakteristike razrednika

Prvi zadatak koji se utvrđivao istraživanjem su mišljenja učenika o tome kakav bi razrednik trebao biti. Učenici su pitani da izdvoje karakteristike razrednika za koje smatraju da su potrebne za uspostavljanje dobrih odnosa i atmosfere u razredu. Kao najvažnije karakteristike većina ispitanika izdvojila je pristupačnost, pravednost, opuštenost, suosjećajnost, razumijevanje, iskrenost, i brigu za dobrobit razreda.

Početna hipoteza se pokazala prilično točnom. Gotovo svaki učenik spomenuo je kako mu je od velike važnosti da je razrednik pravedan i da ima razumijevanja: *„Razrednik treba biti smirena, staložena i pravedna osoba, koja nam ukazuje na naše greške, ali nas i pohvali za dobro odrađene zadatke“* (Ispitanik 13). *„Da nije nikad skroz ljut ili ozbiljan, da je veseo i da se voli šaliti s nama. Važno mi je da traži dokaze i ne vjeruje nikom samo na riječ, da je tu za nas i pomogne kad treba“* (Ispitanik 4). Također, pokazalo se kako je učenicima od velike važnosti da razrednik pokazuje da mari za potrebe svojih učenika: *„Da ga zanimaju problemi s kojima se suočava njegov razred i da stvori bolju okolinu u školi, da bude i zabavno, da učenici dolaze sa nekom voljom na nastavu i da dobiju motivaciju“* (Ispitanik 1). Mnogi su također naglasili empatiju i volju razrednika da pomogne sa svakodnevnim problemima: *„Da se brine za svoj razred, da je draga, da pokazuje to da je to njezina volja što se brine o nama“* (Ispitanik 3). Nekolicina ispitanika ističe kako im je od velike važnosti pokazivanje dobre volje od strane razrednika: *„Da ima suosjećanja, da nisu važne samo dobre ocjene već i mentalno stanje učenika. Da se prema svima ponaša jednako i da nema prozivanja pred svima za neke stvari“* (Ispitanik 6). Prema tome, možemo zaključiti da je empatija jedna od ključnih osobina koje bi trebao imati svaki nastavnik, pogotovo razrednik. Učenici su od svojih razrednika pretežito tražili razumijevanje i pokazivanje brige s obzirom da ga smatraju nastavnikom koji im je najbliži. Čak u njihovim odgovorima nije bilo ni zamjeranja ukoliko se neki njihovi zahtjevi nisu mogli ispuniti, dokle god su znali da je razrednik na njihovoj strani i da su se razrednici zauzeli za svoj razred.

Bilo je i ugodno iznenađenje primijetiti visok nivo razumijevanja učenika za nastavnike. Njihova očekivanja od rada razrednika bila su realna te nisu pokazali nezadovoljstvo pravilima. Učenici su i sami bili svjesni da određene granice postoje s razlogom: „Sve odluke koje je moj razrednik donio su bile s razlogom i negativno bi utjecale samo na one koji su svojim ponašanjem utjecali na tu odluku“ (Ispitanik 12). Složio se s time i ispitanik koji pohađa osnovnu školu te napomenuo: „Da nema razrednice svatko bi radio nešto po svom, radio neke probleme i radio nešto drugo osim nastave“ (Ispitanik 2). Ovi navodi također potvrđuju tezu spomenutu ranije u tekstu koja govori da će se učenici pridržavati pravila koja su smisljena i konzistentna.

8.2. Uloga razrednika

Drugi zadatak istraživanja bio je ustanoviti kako učenici poimaju ulogu razrednika, tj. znaju li učenici srednje i osnovne škole koja je zapravo uloga razrednika i što ona obuhvaća. Odgovori su iznenađujuće raznoliki, neki od učenika (posebno starijih) jako su dobro znali definirati ulogu i zadatke razrednika, dok su neki odgovarali s kraćim i općenitim odgovorima. Jedan od opširnijih odgovora bio je od 17-ogodišnjeg učenika Opće gimnazije (Ispitanik 1): „Mislim da je uloga razrednika da vodi razred, da se brine o njemu, da ga podržava, da ga interpretira u što najboljem svjetlu i brani od nepravde. Također je bitno da bude tu za razred kada je neki problem s nekim profesorom i da ga ne ostavlja na cjedilu. Mislim da je važno da razrednik učenike upozna, vodi na izlete, da ne bude ogorčen, da ih podržava i da im daje motivaciju za učenje“. Iako su neki imali kraće odgovore, većina se složila da je razrednikova uloga održava red i disciplinu u razredu: „Uloga razrednika je da drži red u razredu, da vodi svoj razred na izlete i uči učenike o životu“ (Ispitanik 15). Također, mnogi su spomenuli administrativni rad razrednika (dogovaranje roditeljskih sastanaka, opravdavanje izostanaka i sl.) te naveli kako je razrednik njihov najbliži nastavnik koji bi trebao djelovati u razredu kao njihov mentor i uzor. Nadalje, učenici su naglašavali da je razrednik ipak tu da pomogne oko problema u razredu, pazi na disciplinu i da se „brine za svoj razred“ (Ispitanik 6).

Kada sagledamo odgovore iz intervjua možemo utvrditi kako se polazna pretpostavka da učenici pod radom razrednika većinom smatraju administrativni rad pokazala netočnom. Gotovo svaki učenik u istraživanju naveo je i pedagoške aspekte rada razrednika. Svjesni su da bi razrednik trebao biti osoba od povjerenja i pomoći im s problemima s kojima se suočavaju u školi. Mnogi su također naveli kako smatraju da se trebaju moći osloniti na razrednika u slučaju svađa, problema unutar razreda, ocjena i da je on i njihov savjetnik kroz školski proces.

Međutim, unatoč tome što su učenici napomenuli da su svjesni odgojne uloge razrednika (rješavanje sukoba, problema u ponašanju, uspostavljanje pozitivne atmosfere unutar razreda i sl.) samo je troje učenika spomenulo primjere takvog rada razrednika. Većina učenika je istaknula kako su razrednici pokušavali razriješiti nesuglasice koje su imali kao razred s drugim nastavnicima, ali nitko nije ponudio primjer situacije zbog koje se odlučio javiti razredniku zbog problema s učenjem, drugim učenicima, ili zbog nekakvog osobnog problema.

8.3. Korisnost rada razrednika

Većina ispitanika složila se da su zadovoljni radom svog razrednika unatoč tome što su tijekom intervjua spomenuti i incidenti u razredu koji su negativno utjecali na njih. Iz razgovora se može zaključiti kako imaju razumijevanja i empatije za svoje razrednike te da najviše ističu želju za određenom razinom opuštenosti i brige od strane razrednika. Iako su svjesni koja je uloga razrednika, mali broj učenika je uspio navesti više primjera problema s kojima im je razrednik pomogao i bilo im se teško prisjetiti konkretnih situacija.

Neki od navedenih primjera koje su naveli učenici uključuju rješavanje nesuglasica razreda s jednim od nastavnika: „*Jedino se kao razred obratimo razrednici ako nam na primjer profesor da neku veliku zadaću bez razloga pa se žalimo razrednici da pita profesora zašto je tako*“ (Ispitanik 2). Većina učenika je izjavila kako se osjeća sigurno obratiti razredniku za pomoć: „*Smatram kako se mogu obratiti svojoj razrednici za pomoć najviše zbog toga što konstanto naglašava kako uvijek možemo s njom pričati i u učionici i nasamo, ali uglavnom zbog načina na koji ona vodi nastavu i ulijeva u nas povjerenje. Najčešće mi je potrebna pomoć oko dogovora s drugim profesorima ako nekad ne bih stigao naučiti nešto na vrijeme zbog osobnih obaveza*“ (Ispitanik 11). Jedan od češće navedenih primjera s kojima razrednik pomaže učenicima često je uključivalo i opravdavanje izostanaka s nastave: „*Smatram da se razredniku mogu obratiti za pomoć, a to je najčešće vezano uz izostanke s nastave i razne školske probleme*“ (Ispitanik 16). Jedan od učenika naveo je primjer gdje je razrednica preuzela inicijativu kako bi mu osigurala potrebnu pomoć. Razrednica je bila svjesna da je učenik prolazio kroz tešku privatnu situaciju i omogućila učeniku razgovor sa stručnjakom: „*Ja sam imao slučaj kad mi je poginuo jedan prijatelj i razrednica je nekoliko puta došla sa strane i pitala me kako sam i trebam li pomoć. Također je dolazio i krizni tim psihologa. Nakon što sam negirao da želim ići na to i da trebam pomoć, pedagoginja i ona su sjele zajedno i dogovorile se s još jednim profesorom da će me izvući s nastave i poslati psihologu jer su se brinule za moje psihološko zdravlje i da imam nekog kome mogu reći stvari u povjerenju i izbaciti sve iz*

sebe“ (Ispitanik 1). Učenik je potvrdio kako smatra da njegova razrednica dobro razumije njegove potrebe te potrebe razreda.

Nekolicina učenika spomenula je situacije gdje su se obratili razredniku za pomoć, ali da ju nisu dobili: „*Drugi primjer kojeg se mogu sjetiti je kod druge profesorice koja je prozivala na satu, pola razreda je imalo napisanu zadaću, pola nije. Kad smo joj rekli da nismo razumjeli zadaću ona je rekla da ju nije briga i da to nije njen posao. Žalili smo se razredniku, ali rekao je da mu je neugodno žaliti se svojoj kolegici, da ga je sram, ali da će probati popričati nasamo s njom, što nikad nije*“ (Ispitanik 4). Također bilo je i učenika koji su izjavili kako ne računaju na pomoć razrednika: „*Osobno, ne jer je moj razrednik dosta često nepristupačan. On je već stariji i ima oko 60 godina, nekako je nezainteresiran i kao da se isključio već*“ (Ispitanik 7). S obzirom na prethodno spomenute poželjne karakteristike razrednika možemo primijetiti kako stav i zainteresiranost razrednika itekako može utjecati na to hoće li mu se učenici obratiti za pomoć ako je zatrebaju. Također, bilo je još primjera gdje su učenici očekivali pomoć razrednika, ali gdje razrednik nije reagirao: „*Jedino bi izdvojio što je razrednica rekla da njen posao nisu izleti i unutar-razredni događaji i da se u to ne želi miješati. U jednom trenutku je bila rasprava oko izbora kostima za maskare te razrednica nije htjela biti dio toga i razred se dosta posvađao i stvorile su se grupice. Iako mislim da smo kao razred složni i da ćemo pomoći jedni drugima, mislim da je razrednica ovdje mogla više pomoći i pokazati veći interes jer smo ipak njen razred*“ (Ispitanik 1).

S druge strane, bilo je i pojedinaca koji su tvrdili kako ne očekuju pomoć razrednika niti ga gledaju kao na osobu kojoj bi se obratili za pomoć: „*Ne smatram da se mogu obratiti razrednici za pomoć jer je jako nepristupačna, nezainteresirana i s njom je jako ružno za razgovarati. Uvijek pokušava posramiti ili omalovažavati učenike koji joj nisu najdraži*“ (Ispitanik 8). Bilo je i učenika koji su smatrali da njihov razrednik ni nema značajan utjecaj u razredu i na odnose unutar razreda: „*Sigurno može utjecati na atmosferu u razredu, ali mislim da nema baš jako velik utjecaj ovdje. Ne mislim da razrednik ima neku veću ulogu. Opravdava većinom izostanke i to je to*“ (Ispitanik 5).

8.3. Zadovoljstvo radom razrednika

Kada se ispitalo zadovoljstvo učenika s radom razrednika početna hipoteza pokazala se netočnom. Većina učenika navela je kako su zadovoljni radom svog razrednika i da nema puno toga što bi promijenili: „*Zadovoljan sam, boljeg razrednika nisam mogao dobiti*“ (Ispitanik 12).

Unatoč tome, potrebno je napomenuti da su zadovoljstvo s radom razrednika naveli i učenici koji su se požalili na određene aspekte rada razrednika: *„Vjerojatno bih samo promijenila njegovu pasivnost, znamo da nije imao želju postati razrednikom i mislim da je dosta dobro odrađivao svoj posao s obzirom na to, tu i tamo bi samo pomoglo malo više predanosti“* (Ispitanik 14). Također, bilo je i onih koji su davali nešto sažetije odgovore te nisu previše htjeli komentirati rad svog razrednika. Jedan od učenika je izjavio kako je zadovoljan radom razrednika, a kada je odgovarao na pitanje s čime je njegov razrednik pozitivno utjecao na atmosferu u razredu nije mogao navesti primjer situacije. Učenici koji su davali sažetije odgovore i koji su pokazali veće zadovoljstvo radom razrednika većinom su bili učenici koji pohađaju osnovnu školu. Iz razgovora s učenicima može se primijetiti kako ima odličnih razrednika koji daju velik trud kako bi pomogli djeci i osigurali da imaju pozitivno nastavno okruženje. Unatoč tome, postoje i oni za koje su učenici rekli da su nezainteresirani te da ih čak neki podcjenjuju i utječu loše na odnose unutar razreda. Kao najveći faktor zadovoljstva pokazala se volja i briga razrednika za razred. Ukoliko je atmosfera u razredu opuštenija i razrednik pokazuje interes za svoj razred, učenici nemaju puno prigovora i izražavaju zadovoljstvo s njegovim radom.

8.4. Utjecaj razrednika na atmosferu u razredu i motivaciju učenika

U ovom radu se također istražila važna uloga školske atmosfere i kako razrednik na nju može utjecati. U istraživanju je fokus stavljen na razrednu atmosferu s obzirom da se istražuje rad razrednika i utjecaj koji ima na razred za koji je zadužen. Razredna atmosfera odnosi se na okolinu, odnose i interakcije unutar razreda. Prema odgovorima prikupljenim tijekom istraživanja sve upućuje na činjenicu da razrednik ima neporecivo veliku ulogu u uspostavljanju pozitivne atmosfere u razredu. Svi ispitani učenici jednoglasno su potvrdili da razrednik može i treba utjecati na atmosferu unutar razreda: *„Mislim da može jer je razrednik taj koji daje razredu do znanja kako se smijemo a kako ne smijemo ponašati na satu. Na primjer ako je razrednik taj tko sam vrijeđa ili se obraća svojim učenicima s nepoštovanjem i zlobom, onda će i druga djeca u tom razredu misliti da je to u redu i ponašati se na isti način jedni prema drugima. Isto tako ako razrednik vodi svojim dobrim primjerom i potiče međusobno razumijevanje i suradnju, takva će i biti atmosfera u razredu općenito“* (Ispitanik 8). Razrednici koji su primjer svojim učenicima, dobro postavljaju granice, pokazuju empatiju i poštovanje imaju sposobnost oblikovati i utjecati na razrednu atmosferu: *„Uloga razrednika je da bude nekakav mentor učenicima, da bude nekakav uzor na kojeg se učenici mogu ugledati i da pazi da razred ne radi gluposti“* (Ispitanik 4).

Pozitivna i inkluzivna razredna atmosfera gdje učenici imaju osjećaj sigurnosti i povjerenja dokazano može direktno utjecati i na njihovu motivaciju te školski uspjeh. Ovo potvrđuje i istraživanje iz 2011. godine provedeno u Kanadi gdje su istraživači pokušavali ustanoviti postoji li korelacija između školskog ozračja i školskog uspjeha učenika te njihove motivacije. Istraživanje je uključivalo 969 učenika osnovne škole te su im podijeljeni upitnici kako bi se ispitala njihova percepcija školskog okruženja. Pitanja u anketi bazirala su se na četiri aspekta školskog okruženja: učeničko razumijevanje očekivanog ponašanja u školi, njihovo iskustvo s vršnjačkim nasiljem, sigurnosti u školi i ispitivanje zadovoljstva sa školskom i razrednom atmosferom. Istraživanje je pokazalo kako postoji značajna povezanost zadovoljstva učenika sa školskom okolinom i njihovog školskog uspjeha (Gietz, 2011).

Svih 20 učenika koji su sudjelovali u istraživanju su potvrdili kako razrednik može utjecati na atmosferu u razredu: „*Mislim da razrednik može utjecati na atmosferu, sve ovisi o njegovom stavu i ponašanju. Ako je on dobre volje i šali se, odmah je atmosfera i vedrija*“ (Ispitanik 4). Jedan učenik je i detaljnije pojasnio što misli kako razrednik može utjecati na atmosferu u razredu i na same učenike: „*Razrednik apsolutno može utjecati na atmosferu u razredu i trebao bi utjecati na atmosferu u razredu. Razrednik je ipak na neki način glavni profesor i on bi trebao biti uzor djeci u razredu. Od 1. do 4. razreda osnovne škole imamo jednog učitelja kojeg gledamo kao uzor koji nas uči sve, kasnije imamo razrednika. Razrednik bi trebao bazirati svoje sate predmeta koji predaje na predmet, a satove razrednika na općenite stvari kao što su kako je na drugim predmetima, kako se svi slažu te da stvori neko povjerenje među učenicima kako bi oni znali da se mogu pouzdati u njega. Razrednik također može utjecati i na razne druge čimbenike, može utjecati i na ocjene npr. otići do nekog profesora i reći da smo izrazili nezadovoljstvo s njime pa se nastavnik može naljutiti i može posvađati razred. Nadalje, ako se neke privatne stvari ne rješavaju jedan na jedan, već pred svima i pred ljudima koji to ne bi trebali znati*“ (Ispitanik 1). Iz navedenog možemo zaključiti kako razrednik uistinu ima moć svojim postupcima i ponašanjem utjecati na razrednu atmosferu. Učenici su istaknuli kako smatraju da razrednik mora biti i primjer uzornog ponašanja te da može i na taj način utjecati na razrednu atmosferu. Jedna učenica je naglasila kako ponašanje razrednika nije samo važno u oblikovanju razredne atmosfere već i za odnos razrednika s razredom: „*Mislim da može, ako je razrednik zločest prema razredu i razred će takav biti prema njemu. Ako je razrednik dobar i razred će se dobro ponašati* (Ispitanik 3)“.

Gotovo svih 20 ispitanika istaknulo je kako razrednik može utjecati na njihovu motivaciju za rad i sudjelovanjem u nastavi ovisno o pristupu koji koristi u komunikaciji s učenicima. Učenici smatraju da očekivanja njihovog razrednika mogu utjecati na to kako se osjećaju, a samim time i na njihovu motivaciju koja se može odraziti u njihovom školskom postignuću. Nekoliko učenika je tijekom intervjua napomenulo kako ponašanje i očekivanja razrednika utječu na njihovu motivaciju: „*Mislim da ima jer ako ti stalno govori da ti nešto ne znaš i ne možeš ili se pravi iznenađena kad dobiješ dobru ocjenu ili uspiješ u nečemu, onda i ti počneš misliti da si stvarno loš učenik*“ (Ispitanik 8). Neki su učenici također komentirali i problem samoispunjavajućeg proročanstva kad su odgovarali na pitanje o utjecaju razrednika na njihovu motivaciju: „*Razrednik ima sposobnost utjecati na motivaciju učenika. Ono što je velik problem kod nas (općenito, ne s našom razrednicom) jest to što većina profesora stvara predrasude prema učenicima zbog njihovih ocjena. Tako da ono izrugivanje zbog jedinica ne ostane na razini učenika nego se i profesori u to uključuju. Naravno, ne na tako direktan način, ali često razrednici dok gledaju ocjene bace neke ružne komentare onima čije su malo slabije. Upravo zbog toga neki ni nemaju motivacije popraviti svoje ocjene ili sudjelovati u nastavi jer znaju da ih se neće tretirati kao ostale*“ (Ispitanik 9).

Brojna istraživanja potvrđuju ovu hipotezu, među prvima je već spomenuto istraživanje iz 60-ih godina psihologa Jacobsena i Rosenthala (1968) koji su zaslužni za otkriće Pigmalionovog efekta. Pigmalionov efekt govori o psihološkom efektu gdje očekivanja izravno utječu na uspjeh u određenom području. Rosenthal i Jacobsen (1968) proveli su osmomjesečno istraživanje u osnovnoj školi gdje su uključili učenike prvih 6. razreda osnovne škole. Za početak su im dali testove kako bi napravili procjenu inteligencije učenika te obavijestili profesore kojih 20% učenika su ostvarili najveći uspjeh. Međutim, istraživači su odabrali „najbolje“ učenike nasumično te pratili kakav će utjecaj očekivanja nastavnika imati na uspjeh učenika u testu na kraju godine. Kada je test ponovljen osam mjeseci kasnije, pokazale su se značajne razlike između kontrolne i eksperimentalne grupe. Iako su obje grupe učenika napredovale, eksperimentalna grupa pokazala je značajno veći napredak u odnosu na kontrolnu grupu. Možemo zaključiti kako percepcija profesora, iako kriva, može utjecati na motivaciju i uspjeh učenika. Također je vrijedno spomenuti istraživanje finskog psihologa Jari-Erik Nurmi-ja (2012) koje također potvrđuje da školski uspjeh učenika uistinu utječe na odnos nastavnika i učenika. Nastavnici su naveli manje sukoba i veću bliskost u interakciji s djecom koja pokazuju visoku razinu motivacije i školskog uspjeha u usporedbi s drugom djecom.

Ove zaključke podupire istraživanje iz 2015. godine koje istražuje povezanost autoriteta učitelja i navika učenja učenika (Esmaeili i sur., 2015). Autori istraživanja analizirali su korelaciju između tipova autoriteta koje učitelji primjenjuju u radu s učenicima i utjecaj koji imaju na učenike, i njihovu motivaciju za učenje. Tipovi autoriteta na koje je istraživanje stavilo naglasak uključuju: legitimni autoritet, specijalizirani autoritet, referentni autoritet, autoritet nagrade i kazneni autoritet. Autori zaključuju da je za uspostavljanje pozitivnog odnosa s učenicima najvažnije da učitelji iskazuju poštovanje i naklonost prema njima, što su identificirali kao odlike referentnog autoriteta. Primijetili su da postoji najveća korelacija između referentnog tipa autoriteta i školskog uspjeha, zbog čega autori navode kako je on najbolji tip autoriteta koji omogućuje ispunjavanje obrazovnih ishoda, dok se istovremeno zadovoljavaju potrebe učenika. Istraživanje potvrđuje da autoritet učitelja može značajno utjecati na učenike i njihov školski uspjeh, što potvrđuju izjave učenika u okviru provedenog istraživanja.

Ispitanici su naveli pozitivne i negativne primjere situacija gdje su razrednici svojim postupcima i odlukama utjecali na atmosferu u razredu ili na učenika kao pojedinca. Kod pozitivnih primjera učenici su naveli igranje igara, poticanje druženja među učenicima, zalaganje za razred pred ravnateljem i drugim nastavnicima, stvaranje ugodne atmosfere svojim opuštenim ponašanjem, pomaganje učenicima koji su žrtve vršnjačkog nasilja i sl. Nažalost, bilo je i primjera situacija gdje su razrednici prema mišljenju učenika loše postupili te negativno utjecali na učenike. Najčešći primjeri vezani su uz pasivne razrednike koji nisu reagirali na primjedbe i potrebe učenika, favoriziranje učenika u razredu i omalovažavanje učenika s lošijim školskim uspjehom: „*Kad smo ga tražili za pomoć i nije htio stati na našu stranu. Rekao je na početku da će uvijek više stati na stranu profesora jer će s njima raditi duže, a s nama biti samo četiri godine. Osim toga je dobro*“ (Ispitanik 4). Učenici srednje škole davali su značajno opširnije odgovore u odnosu na učenike osnovne škole. S obzirom na njihovu mladu dob, postoji mogućnost da im se teže izraziti i razaznati koje ponašanje razrednika pozitivno i/ili negativno utječe na njih. Učenici osnovne škole su pokazali veću razinu zadovoljstva radom razrednika, ali su naveli manje primjera i davali kraće odgovore.

8.5. Autoritet razrednika

Za kraj će se analizirati tip autoriteta koji primjenjuju razrednici ispitanika unutar razreda. S obzirom na ograničene podatke, naglasak će biti stavljen na analizu karakteristika autoriteta kojeg razrednici primjenjuju u svom radu s učenicima, a izbjeci će se donošenje zaključaka o konkretnim stilovima autoriteta zbog nedostatka informacija. Razrednici učenika koji su sudjelovali u istraživanju primjenjivali su bitne aspekte svih stilova autoriteta, uključujući autoritativnog, Laissez-Faire i demokratskog stila.

Elementi autoritativnog stila mogu se primijetiti u radu pojedinih razrednika kada od učenika zahtijevaju apsolutnu pokornost i minimalno propitkivanje njihovih odluka: „*Konkretno je bio problem to što sve odluke koje je donosila nisu bile donesene na način da je i nas uključila već je ona odlučila i samo nas obavijestila. Npr. htjela nas je odvesti na izlet na mjesta na koja nitko u razredu nije htio ići i rekla je da ako ne odaberemo jednu od tih opcija ona s nama ne želi ići nigdje*“ (Ispitanik 9).

Također se može primijetiti kako velik broj razrednika koristi Laissez-Faire pristup koji se očitava u nedostatku angažiranosti razrednika: „*On je već stariji i ima oko 60 godina, nekako je nezainteresiran i kao da se isključio već*“ (Ispitanik 7). Neki od ispitanika su istaknuli problem pasivnosti njihovih razrednika: „*Vjerojatno bih samo promijenila njegovu pasivnost, znamo da nije imao želju postati razrednikom i mislim da je dosta dobro odrađivao svoj posao s obzirom na to, tu i tamo bi samo pomoglo malo više predanosti*“ (Ispitanik 18). Osim toga, primjećuje se nedostatak djelovanja pojedinih razrednika u situacijama gdje su učenici zatražili pomoć razrednika, ali ju nažalost nisu dobili: „*Drugi primjer kojeg se mogu sjetiti je kod druge profesorice koja je prozivala na satu, pola razreda je imalo napisanu zadaću, pola nije. Kad smo joj rekli da nismo razumjeli zadaću ona je rekla da ju nije briga i da to nije njen posao. Žalili smo se razredniku, ali rekao je da mu je neugodno žaliti se svojoj kolegici, da ga je sram, ali da će probati popričati nasamo s njom, što nikad nije*“ (Ispitanik 4).

Nadalje, učenici su često navodili i primjere demokratskog vođenja razreda. Zauzimanje i briga za razred pokazali su se kao važani faktori zadovoljstva učenika radom razrednika te, što je ujedno i jedno od obilježja demokratskog stila vođenja razreda: „*Imali smo jednom problema s jednom nastavnicom i požalili smo se razrednici kao razred i naveli argumente kako i zašto neke stvari ne valjaju. Razrednica je sjela i popričala sa druga dva razrednika iz naše generacije i riješili su to zajedno. Izašli su pred vijeće i razrednica se jako zauzela za nas, čak se i posvađala s ostalima da to uspije promijeniti* (Ispitanik 1). Učenici su također naglasili važnost osjećaja međusobnog povjerenja i poštovanja što je također karakteristika

demokratskog stila autoriteta: „*Smatram kako se mogu obratiti svojoj razrednici za pomoć, najviše zbog toga što konstanto naglašava kako uvijek možemo s njom pričati i u učionici i nasamo, ali uglavnom zbog načina na koji ona vodi nastavu i ulijeva u nas povjerenje*“ (Ispitanik 8).

Niti jedan od navedenih stilova nije se pokazao dominantnim, pa se može primijetiti kako razrednici nerijetko koriste kombinaciju različitih stilova. Najzadovoljniji su se pokazali učenici čiji razrednici pokazuju obilježja demokratskog oblika autoriteta. Važno je napomenuti kako je uzorak ispitanika premalen kako bi se donosili sigurni zaključci o dominantnim stilovima vođenja razreda.

9. Zaključak

Uzimajući u obzir informacije prikupljene tijekom istraživanja možemo zaključiti kako razrednik ima veliku odgovornost i ključnu ulogu u kreiranju razredne atmosfere. Razrednik posjeduje autoritet i utjecaj koji mu pomažu u oblikovanju razredne atmosfere, bilo na pozitivan ili negativan način. Njegovo vodstvo i odluke koje donosi direktno pridonose stvaranju inkluzivne školske i razredne atmosfere koja će omogućiti učeniku zdravu okolinu u kojoj može napredovati i iskoristiti svoje potencijale. Također, važno je napomenuti da razrednici mogu indirektno ali značajno utjecati na motivaciju učenika te samim time imaju moć utjecati i na njihov školski uspjeh. Autoritet razrednika i način na koji ga razrednik koristi ima sposobnost utjecati na uspjeh tijekom obrazovanja te sveukupni razvoj učenika. Od velike je važnosti način na koji nastavnik koristi autoritet zbog čega je nužno da razrednik zna prepoznati kako prikladno reagirati ovisno o situaciji u kojoj se nalazi.

Empatija, razumijevanje i pravednost pokazale su se kao najvažnije karakteristike uspješnog razrednika prema mišljenju učenika. Važnost empatije pokazala se ključnom u razgovorima s učenicima s obzirom na to što upravo ona pomaže razredniku uspostaviti odnos s učenicima i u razumijevanju njihovih potreba i individualnih razlika. Prepoznavanjem i uvažavanjem važnosti uloge autoriteta razrednika, pružanjem potpore neiskusnim mladim nastavnicima, i naglašavanjem važnosti kvalitetne komunikacije možemo osigurati da učenici dobiju najbolje moguće obrazovno iskustvo prilikom kojeg će se osjećati dovoljno sigurno izraziti svoje potrebe i želje. Razrednik ima jedinstvenu priliku pobliže upoznati učenike i njihove potrebe u odnosu na ostale nastavnike. Upravo zbog toga ima priliku ostvariti veći utjecaj na svoje učenike o čemu svjedoče iskustva ispitanika.

Istraživanje je također pokazalo kako su učenici upoznati s pedagoškom ulogom razrednika te je većina izjavila kako je zadovoljna njihovim radom. Međutim, velik broj ispitanika spomenuo je i situacije gdje je razrednik svojim postupcima negativno utjecao na razrednu atmosferu i na same učenike. Nažalost, tijekom prakse studenti nastavničkih studija gotovo da nemaju priliku iskusiti nastavu u realnim uvjetima što dovodi do problema kada se prvi put nađu sami s učenicima u učionici. S obzirom na veliku odgovornost koja dolazi s funkcijom razrednika možemo zaključiti kako bi dodatna edukacija bila od koristi za mlade nastavnike koji su nerijetko nespremni za uspostavljanje autoriteta i discipline. Provođenje autoriteta najviše ovisi o personaliziranom pristupu nastavnika, njegovoj individualnoj sposobnosti i osobnosti što dokazuju svjedočanstva učenika spomenuta ranije u tekstu. Upravo zbog

navedenog vidimo značajno različita iskustva učenika s razrednicima. S obzirom da su učenici jednoglasno potvrdili kako razrednik ima moć utjecati na razrednu atmosferu i motivaciju učenika, dolazimo do zaključka kako je ovu temu vrijedno dalje istražiti. Odgojna uloga škole i odnos učenika i nastavnika su teme usko vezane uz pedagoški rad, ali su nažalost nedovoljno istražene. Ispitivanje iskustava i mišljenja učenika osnovnih i srednjih škola može pružiti dodatnu perspektivu koja pomaže razredniku bolje razumjeti potrebe učenika te kvalitativno unaprijediti svoj rad.

10. Literatura

1. Bouderbane, A. (2020). Teachers' expectations and students' achievements : the self-fulfilling prophecy. *Cross-Cultural Communication*, Vol. 16, No. 1, 2020, pp. 17-22 Dostupno na: Doi:10.3968/11500 (21.3.2023)
2. Brust Nemet, M. (2013), Pedagoške kompetencije učitelja u sukonstrukciji nastave. *Život i škola*, LIX (30), 79-93. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/131842> (24.3.2023)
3. Buljubašić-Kuzmanović, V. i Kretić Majer, J. (2008), Vrednovanje i samovrednovanje u funkciji istraživanja i unapređivanja kvalitete škole. *Pedagogijska istraživanja*, 5 (2), 139-149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/118200> (21.3.2023)
4. Cohen, J., Guffey, S., Higgins-D'Alessandro, A., Thapa, A. (2013), A Review of School Climate Research. *Review of Educational Research*, 83(3), 357–385. Dostupno na: <https://doi.org/10.3102/0034654313483907> (26.5.2023)
5. Deci, E. L., Ryan, R.M. (1985), *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. Springer Science+Business Media New York.
6. Domović, V. (2003), *Školsko ozračje i učinkovitost škole*. Naklada Slap.
7. Đuranović, M., Klasnić, I. i Lapat, G. (2013), Pedagoške kompetencije učitelja u primarnom obrazovanju. *Život i škola*, LIX (29), 34-44. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/121332> (11.6.2023)
8. Esmaeili, Z., Mohamadrezai, H., Mohamadrezai, A. (2015), The Role of Teacher's Authority in Students' Learning. *Journal of Education and Practice*, Vol.6, No.19. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/327689159_The_role_of_teacher's_authority_in_students'_learning (11.2.2024)
9. Fairclough, N. (1989), *Language and Power*. New York: Longman.
10. Fanuko, N. (2010), Poredak, legitimnost i karizma: vrijede li još Weberovi pojmovi?. *Polemos*, XIII (26), 11-32. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/68252> (26.5.2023)
11. Fromm, E. (1984), *Čovjek za sebe (Man for Himself)*. Zagreb: Naprijed.
12. Gietz, C. (2011), Relations Between Student Perceptions of Their School Environment and Academic Achievement. *Canadian Journal of School Psychology*. 29 (3) Dostupno na: doi:[10.1177/0829573514540415](https://doi.org/10.1177/0829573514540415) (8.5.2023)

13. Isen, A., Reeve, J. (2005), The Influence of Positive Affect on Intrinsic and Extrinsic Motivation: Facilitating Enjoyment of Play, Responsible Work Behavior, and Self-Control. *Motivation and Emotion*, 29. 295-323. Dostupno na: 10.1007/s11031-006-9019-8 (26.5.2023)
14. Katavić, P. i Batarelo Kokić, I. (2017). Uloga razrednika u procesu planiranja, organiziranja i ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva: studija slučaja. *Školski vjesnik*, 66 (4.), 481-509. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/193331> (10.3.2023)
15. Klopčić, L. (2021), Kakvu vrstu autoriteta bi trebao uspostavljati moderni učitelj?. *Varaždinski učitelj*, 4 (7), 31-43. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/259354> (27.8.2023)
16. Koludrović, M., Kalebić Jakupčević, K. (2017), Odnos razrednog ozračja i školskog uspjeha učenika osnovnoškolske dobi. *Školski vjesnik*, 66 (4.), 557-571. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/193669> (10.3.2023)
17. Krešić, M. (2021). Odlike autoriteta nastavnika. *Život i škola*, LXVII (2), 47-60. Dostupno na: <https://doi.org/10.32903/zs.67.2.4> (27.5.2023)
18. Krešić, M., Zelenika, T. i Vekić, T. (2020), Stavovi studenata pedagogije o autoritetu nastavnika. *Acta Iadertina*, 17 (1), 0-0. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/245065> (15.3.2023)
19. Martinsone, B., Žydzīūnaite, V. (2023), Teachers' contributions to the school climate and using empathy at work: implications from qualitative research in two European countries. *Frontiers in Psychology*, 14:1160546 Dostupno na: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1160546> (27.9.2023)
20. Meyers, S., Rowell, K., Wells, M., Smith, B. C. (2019), Teacher Empathy: A Model of Empathy for Teaching for Student Success. *College Teaching*, 67:3, 160-168. Dostupno na: doi: <https://doi.org/10.1080/87567555.2019.1579699> (20.9.2023)
21. Milenović, Ž. (2011), Stil vodstva nastavnika inkluzivne nastave. *Život i škola*, LVII (25), 154-166. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/71649> (22.04.2023)
22. Miočić, M. (2016), Odgoj u školi. *Acta Iadertina*, 13 (2), 0-0. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190149> (15.3.2023)
23. Narodni okvirni kurikulum (2011), *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH* 3500, Zagreb.

24. Niemiec, C. P., Ryan, R. M. (2009), Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *Theory and Research in Education*, 7(2), 133–144. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/1477878509104318> (10.6.2023)
25. Nurmi, J. E. (2012), Students' characteristics and teacher–child relationships in instruction: A meta-analysis. *Educational Research Review*, Vol. 7 Is. 3, Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2012.03.001> (26.5.2023)
26. Odluka o nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006), *Narodne Novine* 102, Zagreb.
27. Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (2014), *Narodne novine* 613, Zagreb.
28. Roorda, D. L., Koomen, H. M. Y., Spilt, J. L., & Oort, F. J. (2011), The Influence of Affective Teacher–Student Relationships on Students' School Engagement and Achievement: A Meta-Analytic Approach. *Review of Educational Research*, 81(4), 493–529. Dostupno na: <https://doi.org/10.3102/0034654311421793> (27.8.2023)
29. Rosenthal, R., Jacobson, L. (1968), *Pygmalion In The Classroom: Teacher Expectation and Pupil's Intellectual Development*. Holt, Rinehart and Winston, Inc.
30. Rosić, V. (2011), Deontologija učitelja - temelj pedagoške etike. *Informatologia*, 44 (2), 142-149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/70976> (11.6.2023)
31. Sidky, G. (2017) The Power Game: Power Dynamics between the Teacher and the Students in a Graduate Seminar. *English Language Teaching. Canadian Center of Science and Education*, ISSN 1916-4750. Dostupno na: [10.5539/elt.v10n5p179](https://doi.org/10.5539/elt.v10n5p179) (22.03.2023)
32. Spencer, M. E. (1970). Weber on Legitimate Norms and Authority. *The British Journal of Sociology*, 21(2), 123. Dostupno na: doi:10.2307/588403
33. Stevanović, M., Ajanović, Dž. (1990), *Školska pedagogija*. Tonimir. Varaždinske Toplice.
34. Šejtanić, S. (2018), Kvalitete komunikacije učenika i nastavnika tijekom nastavnih i izvannastavnih aktivnosti. *Školski vjesnik*, 67 (2), 331-342. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/216734> (20.3.2023)

35. Šori, D. (2022), Uloga, rad, odgovornost i osobine razrednika. *Varaždinski učitelj*, 5 (9), 411-415. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/275093> (10.3.2023)
36. Šuvalija, M. (2011), Rational Authority and the Use of Power-Reconsidering Fromm's Typology of Religions. *Sophos-A Young Researchers' Journal*, 4. 103-104 Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/235418392_Rational_Authority_and_the_Use_of_Power_- (25.5.2023)

- URL 1: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje,
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4770> (17. 8. 2023)
- URL 2: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje,
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42115> (17.8. 2023)
- URL 3: Nastavni zavod za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar,
<https://stampar.hr/hr/novosti/empatija> (25.9.2023)

11. Prilozi

Prilog I.

PITANJA ZA INTERVJU

1. Što misliš koja je uloga razrednika?
2. Smatraš li da se možeš obratiti razredniku za pomoć? Ako da, s čime ti je najčešće potrebna njegova pomoć?
3. Smatraš li da razrednik može utjecati na atmosferu u razredu? Na koji način?
4. Postoji li situacija gdje je razrednik svojom odlukom negativno utjecao na odnose u razredu?
5. Postoji li situacija gdje je razrednik svojom odlukom pozitivno utjecao na odnose u razredu?
6. Možeš li izdvojiti karakteristike razrednika koje bi on trebao imati kako bi se osjećao sigurno tražiti pomoć ili savjet?
7. Što bi htio/htjela promijeniti u radu svog razrednika da možeš?
8. Smatraš li da razrednik razumije potrebe tebe i ostalih učenika?
9. Jesi li zadovoljan/na radom svog razrednika?
10. Smatraš li da razrednik ima sposobnost (de)motivirati učenike za rad i sudjelovanje u nastavi? Na koji način?

12. Sažetak

Utjecaj autoriteta razrednika na stvaranje pozitivne atmosfere i poticanje motivacije učenika

Sažetak

Autoritet i razredna atmosfera neizostavni su elementi odgojno-obrazovnog rada svakog nastavnika. On mora uspostaviti autoritet kako bi osigurao optimalno okruženje u kojem se učenici osjećaju sigurno i imaju priliku u potpunosti iskoristiti svoje potencijale. Najveću ulogu i odgovornost u održavanju pozitivne atmosfere unutar razreda ima razrednik. Posao razrednika uključuje administrativne poslove (opravdavanje izostanaka, organiziranje roditeljskih sastanaka, sazivanje sjednica), informiranje učenika, praćenje njihovog razvoja i napretka, i rješavanje problema koji na njih negativno utječu. U ovom radu istražuje se važnost rada razrednika i njegovu ulogu u oblikovanju razredne atmosfere i motiviranju učenika. U teorijskom dijelu rada istraživala se odgojna uloga škole, aspekti autoriteta, motivacije, razredne atmosfere, i njihova povezanost s radom razrednika. Istraživački dio rada usmjeren je ispitivanju mišljenja učenika vezanih uz rad njihovih razrednika. Podaci su prikupljeni metodom intervjua, a uzorak se sastojao od 20 učenika osnovnih i srednjih škola. U posljednjem dijelu rada analizirani su rezultati ispitivanja, posebno u vezi s utjecajem razrednika na atmosferu u razredu, motivaciju i odnose unutar razreda. Na temelju prikupljenih podataka zaključuje se da učenici smatraju da razrednik ima značajnu ulogu u oblikovanju razredne atmosfere i motiviranju učenika. Dobiveni rezultati pokazali su kako se među najpoželjnijim karakteristikama razrednika ističu empatija, pravednost i briga za dobrobit učenika. S obzirom na dobivene rezultate, može se zaključiti kako je uloga razrednika neophodna za nastavni proces i blagostanje učenika zbog čega su istraživanja na ovu temu od značajne važnosti. Uzimajući u obzir nedostatak literature i istraživanja vezana s ovom tematikom, preporučuje se daljnje istraživanje s fokusom na mišljenje učenika kako bi se dublje razumjela uloga razrednika u školskom okruženju.

Ključne riječi: odgoj, autoritet, motivacija, razredna atmosfera, razrednik

13. Summary

Impact of the Head Teacher's Authority on Creating a Positive Atmosphere and Encouraging Student Motivation

Summary

Authority and the classroom atmosphere are essential elements of every teacher's educational work. Every teacher must establish authority to create an optimal environment in which students feel safe and have the opportunity to fully realize their potential. The head teacher plays the most significant role and responsibility in maintaining a positive atmosphere within the classroom. The head teacher's duties include administrative tasks (justifying absences, organizing parent-teacher meetings, convening meetings), informing students, monitoring their growth and development, and addressing issues that negatively affect his students. This paper explores the importance of the head teacher's work and his role in shaping the classroom atmosphere and motivating students. In the theoretical section of the paper a thorough examination was conducted to assess the educational function of schools. This involved examining key elements such as authority, motivation, classroom ambiance, and their interconnectedness with the responsibilities of the head teacher. The research part of the paper focuses on examining students' opinions related to the work of their head teachers. Data were collected through interviews, with a sample of 20 students from primary and secondary schools. In the final part of the paper, the research results were analyzed, particularly regarding the class teacher's influence on the classroom atmosphere, motivation, and relationships within the class. Based on the collected data, it can be concluded that students believe the class teacher has a significant role in shaping the classroom atmosphere and motivating students. The results indicate that empathy, fairness, and concern for students' well-being are among the most desirable characteristics of head teachers. Given the obtained results, it can be argued that the role of the head teacher is essential for the educational process and students' well-being, making research on this topic of significant importance. Considering the lack of literature and research on this subject, further research focusing on students' perspectives is recommended to gain a deeper understanding of the class teacher's role in the school environment

Keywords: education, authority, motivation, classroom atmosphere, head teacher.